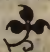
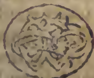
AVICENNAE

QVARTA FEN PRIMI libri de uniuersali ratione medendi: nunc primum. M. Iacob mantini medici hebrei: opera latinitate donata.

M D XXX

ANDREE GRITI SERENIS. AC EXCELLEN. VENETIARVM PRINCIPI IACOB MANTINVS HEBREVS SECVNDAM OPTAT FORTVNAM.

INter eos q̃ hactenus Arabice de medica arte scripsere. Serenissime Priceps. clarissima oium cõfessiõe. Primus Auicẽnæ gloriæ locus attributus ẽ. Nã licet: q̃ cõposuit ab antiquioribus: pfertim græcis copiosissime: ornatissimeqꝫ tradita fuerit: ea tñ oia doctissimus ipse felici breuitate. in mirificũ redegit ordinẽ, ita, ut eo docẽte multo facilius q̃ aliis oĩbus: ea q̃ ad medẽdi rõnẽ ptinẽt pcipi ualeãt. Quare uelut lege q̃dã sãcitũ ẽ, ut ĩ publicis gymnasiis Auic. opa maxima aĩoꝝ satisfactiõe legant̃. eiusqꝫ libri plurimos expositores habuerint: qđ nõ itĩ dẽ cæteris obtigisse uidemus. Sed qm̃ Auicẽna in scribẽdo gentilitio ac sibi peculiari. Arabico idiomate usus est. quod a latinis hoĩbus: nõ ita facile comparatur. eius operum traductio maximis ac multis erroribus scatet. quos Andreas Belunensis etatis nostræ medicus insignis & Arabica latinaqꝫ lĩgua pariter eruditus: ma

gna ex parte laudabiliter emendauerit, alie/
no tamen ſemine campum penitus expurgare
non potuit, ſed adhuc plura relicta ſunt quæ
ueluti nebula quadam ueritatem lectionis ob
ducant. Quáobrem ego qui nihil magis pro/
prium hominis eſſe ſemper exiſtimauerim, q̃
quoquo modo uniuerſis utilitatem conferre
mortalibus, Quemadmodum pleraq; in ua/
riis facultatibus ex hebraico in latinum ſermo
nem conuerti, ita nunc aliquos Auicennæ cõ/
mẽtarios aggreſſus, eos maculis omnibus emẽ
datos ac quo ad fieri poſſit, abſolutiſſimos latĩ
nitate donatos, tanq̃ euidens animi mei indi/
cium legentibus offerre decreui. Qui poſtq̃
meam cum aliorum interpretationibus com/
parauerint quid mihi debeant ipſi uiderint.
Cum autem tres potiſſimum Auicennæ par//
tes in gymnaſiis publice legantur, uidelicet
prima pars primi libri, quæ prima fen primĩ
dicitur, & quarta, quæ quarta fen primi nun/
cupatur ac prima pars quarti libri, quæ prima
fen quarti appellatur ea omnia in latiná ora/
tionem uertere proponens, à quarta fen pri/
mi libri interpretari exorſus ſum: quia hæc
pars maiorem cæteris in uniuerſali meden/
di arte utilitatem afferre uidetur & hanc prĩ
mo in lucem edere uolui. Mox autem annu/
ente deo optio max. ad reliquas expediendas

accingar. Cum uero oēs fere q aliqđ litterari/um opus in lucē edere meditātur alicuius pa/trocinio comēdatū emittāt. Idem mihi facere cogitāti, tua uere serenitas occurrit, quæ tanta est, ut quascūq; animi tenebras atq; perturba tiones solo intuitu discutere ualeat, Quando ea te pulchritudīe ac dignitate corporis exor/nari cōtigit: ut nemo te conspectior hactenus impasse credat, cui animi pulchritudo, tum prudētia, tū cōsilii maturitate ut effectus ipsi pbāt, ac oīum moralium uirtutū pbitas equæ rñdet. Tibiq; potissimū duabus de causis hāc editionē nostrā deberi arbitror: uel qa uro flo rentissimo studio patauino à puero fuerim semper addictus: nūc uero pcipue ob egregiā eorū eruditionē q ibi publice profitentur: uel qm̄ Respub. cui tu merito præsides iustius an tiqoribus pponēda q̄ recētioribus cōparanda ita de me iā merita ē, ut oīa illi debeā: omnia optē. Ne uero in dicēdo sim plixior q̄ ipsa res postulare uidet. Has pnceps illustriss. tuo no/mini dicatas elucubratōes suscipe tuaq; si op⁹ fuerit auctoritate defende. Nō quod eas te di gnas existimē, Sed ut mea tibi mens aliqñ ma/nifesta fieret: q̄ publice, ac puatim huic ciuitati p uiribus inseruire pposuit, Nec tñ gratū ideo tibi minus me futurū spero, cū q quod potest dat, oīa dedisse censeri debeat. Vale.

FEN QVARTA PRIMI LIBRI AVICENNAE IACOBO MANTINO HEBREO MEDICO INTERPRETE.

¶ Fen quarta de rationum medendi diuisione. 31. capitibus distincta.

¶ Caput primum fen quarte: sermo uniuersalis de medendi ratione.

CVRATIONEM aliquo triũ perfici dicimus, uel regimine & ipso uictu uel medicaminum usu, aũt manus artificio (quod chirurgia appellať) intelligo aũt p regimẽ usum causarũ necessariarũ, que iam iuxta cõmunem consuetudinem enumeratæ sunt: in qbus uictus ipse cõtinetur: Iudicia autem regiminis si eorum qualitatem spectes, similia plane sũt medicaminũ iudiciis. Verum inter hæc, ipsa uictus ratio quoad quantitatẽ iudicia sibi propria habet: nam quandoq; alimentum tollimus, quandoq; minuimus, nõ nunq̃ equamus; & interdũ augemus, auferẽ

in totum alimentum, cum medicus cupit na/
turam uacare humorum coctioni. Minuitur
ubi studet ut uires alimento conseruẽtur, et tũ
uirium curam habet. Vel fortasse minuitur ut
materiæ prospiciatur, ne scilicet natura sit cir/
ca nutrimenti multitudinem impedita. Inte/
rim tamen semper cure sit id quod magis ur/
get, ut quod prestãtius sit, nempe. uires ipse,
præsertim si admodũ imbecilles fuerint. Cæ/
terum alimentum dupliciter minuitur, quan/
titate, aut qualitate, aut si liceat tertium ex his
duobus cõstituere modum, potes. Interest au/
tẽ inter quantitatem, et qualitatem, quoniã
interdum alimentum est multum in quantita
te, parum nutriens tamen, ut sunt olera & fru/
ctus. Multiplicare enim hæc, est, multiplicare
quantitatem alimenti non eius qualitatẽ. Et
quandoq; alimentum est exiguum in quanti/
tate multum tamen quoad nutritionẽ, ut sunt
oua et testes pullorum gallinaceorũ. Nos aũt
quandoq; qualitatem minuere, quantitatem
uero augere cogimur, ut cum appetitus ad
cibum uehemens fuerit, & in uenis humores
crudi fuerint, ubi nos huiusmodi appetentiã
replendo uentriculum, sedare curamus, illũ/
q; humorẽ exuperãtẽ a uenis arcere, ut si quid
est in eis primo concoquant, aliisq; rationi/
bus preter has id facimus. Nonnunq̃ etiam

qualitatem augere: quantitatem uero minuere debemus: ut cum uires roborare cupimus: sed ipsa natura uentriculi imbecillior reddit: ut ad cócoctionem pleniorem. se ualidam red dere nequeat. Minorare autem uel auferre alimentum querimus. cum morbos acutos curamus. Nam etsi in diuturnioribus uictũ quoq; minuamus; minus tamẽ q̃ in acutis: qm̃ uires magis obseruamus in morbis diuturnis. cum horũ iudiciũ ac uigorẽ: satis distare nõ ignoremus. q nisi fieret. nequaq̃ posset usq; ad tẽpus iudicii uirtus cõseruari: nec durãte diu tẽpore concoctionis: concoquere quidẽ posset. At acutorũ morborũ iudiciũ propinquũ est: ita ut ante eoꝝ uigorẽ uires ad modũ dissolui nõ dubitemus. Vel si id timuerimus. non tamen usq; adeo alimentum minuemus. Cũq; egritudo ꝓpinquior fuerit prĩcipio: casusq; mitiores fuerint: tunc egrum alemus. his quæ uires fouẽt. Sed quando egritudo processerit increscẽdo. casusq; ipsi augescere ceperint: tunc alimentũ minuemus: tum quia in nostro precedenti uictu: iam intrepide cõfidimus: tum etiam ut tẽpore quo uirtus certat: eã exoneremus. In uigore autem consistendi: uictum in extremo attenuare studebimus: & quanto morbus acutior eiusq; iudicium propinquius fuerit: tãto uictũ magis attenuabimus: nisi aliq̃ supuene

rint causæ.quæ nos id agere impediant : ut in particulari nostra cōmentatione id a nobis ex plicabitur: Alimentum insuper ea ratione qua alit:duo alia habet officia:nempe uel quod ci to penetrat ut uinum.uel tarde : ut assata : & tosta:ad hæc aut quod id quoq; sanguis quod ex eo generatᶜ:est crasse ac tenacis substātie:ut est alimentum carnis porcinæ & uitulinæ:aut tenue & facile.aptum dissolui.ut est id quod ficubus uinoq; constat.alimento igitur quod cito penetrat indigemus:cum uitalem uirtutē deficientem:subleuare:eamq; excitare deside ramus: ubi uentriculus aut uirtus non perfici unt concoctionē cibi tarde concoctionis;caue bimus autē cibū concoctu facilē:ubi contingat precessisse alimentum tarde cōcoctionis:timē dum enim est:ne illi admisceatur & ad illum. modum iam prius nobis expositum res reuer tatᶜ.A crasso uero abstinebimus ubi metus im pendet de obstructionum aduētu: alimentum tamen ualidissime nutritionis tardeq; conco ctionis eligimus.ubi quempiam roborare eū q; ualidis exercitatiōibus tradere cupimus:sed leue preeligimus alimentum ei:qui in meatu um obstructionem facile incurrit.

Vsus autem medicaminum tres continet re gulas : prima in eligenda qualitate ipsius medicaminis consistit : uidelicet uel calidi uel

frigidi uel humidi uel sicci: Secunda in quantitate deligenda: quæ quidem bifariam diuiditur: nempe uel in mẽsuram ponderis eius: uel in metiendam eius qualitatem. hoc est gradũ caloris aut frigoris eius aut alterius id genus. Tertia autem consideratio est ipse ordo temporis eius: dirigit itaq; nos ad qualitatem medicaminis simpliciter eligendam cognitio generis morbi. qm̃ cognita egritudinis qualitate eligendum est medicamentum illi sua qualitate contrarium: cum morbus suo curetur contrario: sanitas uero suo simili seruetur. At mẽsura quantitatis eius iuxta illos duos modos simul: cognoscitur: coniectura artificiosa: ex mẽbri natura magnitudíeq; morbi & ex his quæ sua cõuenientia. seu similitudine. id significãt quæ quidem sunt maris ac femine differẽtia, ætates, consuetudo: tempus anni: & regio: & ars: & robur & habitus corporis atq; color. Ad cognitionem autem nature mẽbri q̃tuor sunt cognoscẽda. nempe membri tẽperatura: eiusq; formatio: positus: uiresq; ipsius. cognita. n. naturalis membri temperatura simul cũ morbose temperaturæ magnitudine: coniectura prorsus cognoscetur quantum quis recedat a suo naturali temperamẽto. ut sciatur quo nã indigeat ut sibi restituatur: ut gratia exempli si salubre temperamentũ alicuius frigidũ fue/

rit : morbus uero calidus. tunc is a sua tempe/ratura. magno distat recessu: magnaq; indigebit refrigeratione : q; si utrũq; calidum fuerit: exigua refrigeratio satis erit. Cæterum quod ad formationem ipsius particulæ attinet. iam nobis dictum est: quot res in se includat: quare recurratur ad eum locum. Hoc tamen te scire licet: aliquod eẽ membrum quod ex sui formatiõe habet tam intra se q̃ extra faciles mea/tus. unde tenui ac mediocri medicamĩe: excrementum expellitur: aliquod uero aliud nõ ita se habet : quo fit: ut ualentius exigat medicamen. Est & aliud fungosum : aliud uero densum. Rarum autem: tenue medicamen desiderat. densum uero ualidiori indiget. Membra præterea quæ ualidius medicamen postulant. sunt: quæ ex neutra parte cauitatem aut intercapedinem habent: minus autem: quæ in altera tantum parte. Præterea minus quæ in utraq; parte conceptaculum obtinent: sed sunt dẽsæ astrictæq; substãtiæ: ut renes. minus iterum quod utrinq; habet concauitatem: & est rare substantiæ ut pulmo.

Per situm uero ut nosti intelligimus uel locum. uel consensum: notitia igitur communicationis membri : tunc quidem maxime tibi conducit. cum aliquod medicamen ad aliquam partem trahere : aut reducere decreue/

ris ueluti causa excepli ubi materia in gibbosa parte iecinoris consederit, eam urina, ubi uero in caua, aluo euacuabimus: quoniam gibbosa epatis pars cum membris urinæ, et eius concaua cum intestinis communicationem habent.

Notitia uero loci tripliciter opem fert primo quidem uicinitate uel distantia ipsius: nam si propinquus fuerit locus ut stomachus modica medicamenta ad eum peruenient in eundẽ q; agent. Sed si remotus ut pulmo uis ꝑfecto medicamentorũ mediocrium remittetur anteq̃ ad eum pertingent idcirco multo ualentiora pro eo requirũtur præsidia. At si uicina fuerit particula quam medicamentum pertigerit: tunc tanta debet esse uis illius medicamenti quanta morbo sit opposita. Sed si situs longius absit, ita ut si id medicamentũ eo penetrare debeat magnã uim penetratiuã req̃rat, tunc plus æquo uim medicamenti augere oportebit, ut in emplastro coxendicis et cæteris aliis id genus fieri solet.

Secundo uero notitia eorum quæ admisceri debent medicamentis: ut cito ad membrum perueniant ueluti in medicamentis membrorum urine admiscentur quæ urinam cient in cordialibus uero crocus.

Tertio deniq; ut sciatur quomodo ipsi mem bro admouendum sit medicamen ut gratia exempli. Si ulcus in inferioribus intestinis insidere scierimus tum illud clysteri pertigimus ꝙ si in supremis id esse cõiecerimus tunc per ea que bibuntur.

Nõnũq̃ adhuc obseruare locum & consensũ simul sũmopere cõducet ueluti cum materia iam perfecte fluxerit ad membrum quid nam agere nos cõuenit ubi uero materia adhuc flu it quid iterum nos agere deceat nam si adhuc fluat eam a suo auertemus loco: quatuor ta men conditionibus prius consideratis.

Pria est ad ptẽ oppositã auersiõ quã antispa sin græci dicunt, ut cũ ex dextra ad leuã reuel limus ptẽ, sursũq; ab his que infra sũt & cõtra.

Secundo si consensum seruaueris, ut mensib9 confertim erumpentibus, eos quidem sistes, si magnas cucurbitas sub mãmis defixeris tanq̃ ad affinem locum reuocans.

Tertio pars e regione sita inspicienda est ut cũ in iocinoris affectibus uenã brachii dextri in ternã (quã basilicam appellant) incidimus in lienis uero sinistram.

Quarto distantia animaduertẽda est ne ad lo cum nimis uicinum reuocemus. At cum mate ria iam fluxerit utrũq; horum conducit, nem pe quia ab ipso membro eam excipimus, aut

ad uicinam sociamq; particulam reuocamus, & ab illa eam extrahimus ueluti in affectibus uteri uenam malleoli(saphenam uocant)incidimus,eā uero quæ sub līgua ē in affectibus utriusq; tonsillæ,seu glandule gutturis quas duas amigdalas uocant.
At cū ad contrarium locū reuellere desideras primo qdem dolorem illius particulæ à qua retrahitur mitiga,animaduerteq; ne trāsitus fiat per membrum nobile.
Notitia preterea uirium mēbri tripliciter cōfert.Primo quidem inspicere oportet an nobile sit & princeps,nā in his nō debemus uti quoad fieri potest fortibus medicaminib9 qm̄ uniuersum lederemus corpus. Nec quod ex cerebro aut epate euacuare oportet haud q̄q̄ semel euacuabimus,neq; uehementer omnino infrigidabimus.Porro cū medicamina dissoluentia epati emplastris superimponere uelimus,nequaq̄ talia apponamus nisi admixtis secū astringētibus odoratis ut uirtus custodiatur itidē agendū est in his quæ potu ad id damus.Cor uero inter cetera membra maxime obseruandum quod ad hoc attinet mox cerebrum deinde epar.
Secundo membrū quod habet cōmune officium animaduersione dignū est,etsi nō sit principale ut uentriculus & pulmo idcirco uentri

culo existenti imbecilli in feb. uero non licet aquã ualde frigidam potu dare. Nec te latere uelim ꝙ apponere super membra principalia & quæ eis uicina sunt medicamina exquisite mollientia magnum periculum uite afferat. Tertio sensus acumen eiusq́ꝫ hebetudo haud quaq̃ negligenda est nam apponere medicamenta uitiose qualitatis & mordicantia atq́ꝫ nocua ut elateria & id genus alia super membra neruea quæ sensus acumen habent cauendum. Tria adhuc sunt genera medicamentorum a quibus abstinẽdũ est nempe uel quæ dissoluunt uel quæ extreme infrigidant uel quæ oppositas habẽt qualitates ut erugo eris & cerusa & plumbũ & es ustum & his similia hæc inq̃ est distinctio electionis medicamenti assumpti ex natura membri. Ad magnitudinẽ autem morbi reuertẽdũ est quicũq́ꝫ igitur gratia exempli calorem morbosum sui corporis habuerit extingui quidẽ debet frigidiori medicamento. Si uero frigiditas accidentalis eius ualida fuerit calidiori medicamẽto calefacere oportebit. ꝙ si neutrum eorum ualidum fuerit sufficit nobis medicamentum minus ualidum.

Id uero quod ad tempus morbi attinet scire licet in quonam temporum morbus sit ut

exempli causa si abscessus fuerit in suo princi/ pio admouenda sunt quæ repellant tantum. Sed si in uigore suo constiterit. quæ tantum dissoluant:in medio autem istorum tempo// rum permiscenda hæc sunt. Quod si morbus acutus inter initia fuerit tunc modice regi// men attenuabimus.

In consistentia uero extreme uictus attenuan/ dus est. At si morbus diuturnior fuerit tum te/ nui uictu initio non utemur. apud statum ue/ ro modico uictu uti licet:& si complures mor bi diuturni:preter febres:uictu tenui soluan// tur. itidem cũ materia egritudinis multa fue/ rit eiusq; caliditas multa:tũc in principio eua/ cuare conuenit:nec concoctionem expectabi/ mus. q; si mediocris fuerit concoquere ac eua/ cuare conueniet.

Indicia autem à rerum conuenientia seu si// militudine sumpta: facile poteris cognoscere: ex quarum genere est aer. qui quidem maxi/ me considerandus est curationi ne. an morbo uim afferat. Porro egritudines periculosæ in quibus si debita utamur mora ac minoratio/ ne seu alleuiatione : nec adhuc simus in tuto de uirtutis deliquio : tunc primo a forti cura/ tiõe incipere cõsentaneũ esse dicimus: q; si nul lũ est in eis periculũ. tunc sensim ad fortiorem

procedendũ est:si leuior non suffecerit. Caue præterea ne ab eo quod conuenit agere decli/nes quamuis impressio tardauerit.ne persistas in errore aliquo & si eius nocumentũ non ap/paruerit:nihilominus non permaneas in uni/co remedio in eadem curatione. Sed ad aliud pertranseas. Quoniã corpus non afficitur à re consueta. Quodlibet præterea corpus quodli/betq; mẽbrum imo idem corpus idemq; mẽ/brũ. in diuersis temporibus proprietatem ha/bet. ut possit ab aliquo remedio affici ab ali/quo uero nõ. Cũq; ignoraueris morbũ cõmit/te eum naturæ:nec pcipitanter agas:qm̃ uel ip/sa natura morbum euincet;uel mõstrabit. Cæ/terũ ubi morbus coniunctus fuerit dolori aut causę doloris uel inferenti dolorem. ut est uul/nus uel casus. tũc à mitigãtibus dolorẽ ĩchoã/dum est. Et cum usu soporificorum ĩdigueris: ne pertranseas quale est papauer:cum hoc enĩ quod soporificam uim habet. familiare est. ꝙ si ex uehementi sensu membri ledatur. alatur his quæ sanguinem multo crassiorem reddũt. ut frumentum coctum. At si infrigidationem non uerearis. cibetur rebus frigidis ut est lactu/ca & id genus alia.

Porro scias ꝙ inter cætera remedia optimum est recurrere ad id quod uires tum animales tũ uitales ualidas reddat. ut letitia & occursus

rei grate

rei grate,& iugiter uti his quibus gaudio affi citur immo fortasse iuuabit assidua consuetu/ do cũ uiris ꝑstantiss.& cũ his quos reueretur prohibet.n.ægrotũ a rebus q̃ nocẽt ei. Proxi/ mum aũt huic generi remediorũ est transser/ ri de regione in regionẽ: & de aere in aerẽ: & de habitibus in alios habitus transmutari & oĩ uti conatu ut habitus atq; motus exerceat qui bus mẽbrũ æquetur aut alicui tꝑamento resti/ tuatur ut cũ cogimus puerũ strabum inspicere obliquæ in rẽ splendidã & qui habet torturã faciei inspicere speculũ calibis. Sic.n.faciẽ suã æquare conabitur,atq; oculos ita ut fortasse ta li solertia reducetur ad correctionem.

Inter cætera ꝑterea quantũ poteris cauere de/ bes,ne remediis uehementibus tꝑe nõ cõmo/ do ueluti ne magna solutione alui uel uomi/ tu et abscessuũ aptiõe et ustione, quã cauteriũ græci uocãt,tẽpore æstatis et hiemis utaris.Id uero quod in curationibus eximiã reqrit con/ sideratiõẽ est ubi in eodem morbo duo con/ currunt q̃ contraria exigant ut si gratia exem pli ipsa egritudo aliquid exigat cuius contra/ rium tñ eius cã expetit ut est ipsa febris pituito sa.Hæc.n. ratione sui caloris refrigeratiõẽ ra tione uero materiæ,que ẽ causa feb.calefactio/ nem desiderat, et contra itidem ubi morbus calefactionem & eius accidens infrigidationẽ

postulat ut materia doloris intestini coli quæ quidem calefacientia aut discutientia uel attenuantia exposcit uehemens tamẽ dolor eius refrigerantia & soporifera requirit & contra. Cæterum te latere non licet ꝙ non q̄libet repletio neq; quelibet mala tẽperatura curatur per contrarium, uidelicet per euacuationẽ & per cõtrariationẽ seu ꝑ oppositã alterationẽ. Q̄m̄ sepissime usus optimi regiminis ad repletionẽ & malã tẽperaturã adhibiti satis sufficit.

¶Fen quartæ caput secundum de medicatione egritudinum ex malo temperamento ortarum.

SI mala tẽperatura sine materia fuerit. tunc ipsum temperamentum permutare tantũ debemus, sed si cum materia fuerit euacuabimus quidẽ et fortasse sola euacuatio satis erit ubi nulla mala tẽperatura ex ipsa materia ob eius ꝓcedentem infixionem relicta fuerit fortasse tamen id non erit satis, ubi uitiosa tẽperatura relicta fuerit: imo peracta euacuatione temperamentũ mutare oportebit. Ad hæc dicamus ꝙ mala tẽperatura uariis curatur morbis: nempe hæc uel erit iam infixa & tum eius cura fiet per cõtrariũ absolute, & hæc est absoluta medicatio. uel erit in fieri quã quidẽ corrigit ipsa medicatio facta cum preseruatione ut

gratia exempli absoluta medicatio est curare putredinem febris quartanæ medicaměto qđ ex uiperis conficitur theriacē uocant & tertianam potu aq̄ frigidæ, ut flaua extinguatur bilis.& p̄cautio est ut in quartana ueratro in tertiana scamonio purges cū per id, principiū futuræ accessionis uitare intendimus.Cumq; de aliqua egritudine ambigis utrū eius causa fuerit caliditas uel frigiditas & cupis id experiri nequaq̄ expiaris re modū excedēte:et aduerte ne imp̄ssio per accidens facta te decipiat. Scias quoq; q̧ equale est tēpus quo fit infrigidatio & calefactio.Verum maior est timor infrigidationis.quia calor est naturæ amicus in humectatione tamē & exiccatione æqualis est timor uerū ipsa hūectatio lōgius exposcit tp̄s.Humidum autē & siccū utrūq; eorum conseruatur a sua ualidissima causa,permutatur uero a uehementi causa sui contrarii,et calidum quidē adauget illis causis quarum mētio iam a nobis plene facta est. Deinceps quæ excrementa,& repletionem tollunt, & quæ obstructiones recludunt. Mox eo quod ipsum cōseruat, quod quidem est humidum æquale:frigidum uero ualidius redditur ob eius ualidas causas: & ob caloris suffocationem & per id quod ipsum uehementer dissoluit quod quidē est ipsa siccitas per se & caliditas per accidens.

Quicũq; aũt exupantẽ calorẽ aperientibus re/
mediis curare uelit ab ĩmodica infrigidatiõe
caueat ne in lapidescentem facultatẽ & opila/
tionẽ addat ab imoderata quoq; calefactione
abstinere debet, qm̃ malã temperaturã calidã
adaugeret sed sensim ꝓcedere debet, & ꝑmo
his q̃ detergũt. Ad id quod infrigidari debet.
Si aqua ordei & aqua endiuie sufficiat bene ẽ.
sed si id non satis sit tunc mediocria admini/
stranda sunt. Q. đ si ne hæc quidem satisfaciant
utẽdũ ẽ his quæ tenuẽ habẽt calorẽ intrepide/
q; id augere potes qm̃ maius est iuuamentum
infrigidationis, quod sequitur ex apertiõe eo/
rum, q̃ nocumentum supercalefactionis ipso/
rũ: q̃ qdẽ facile poterit extĩgui post reclusionẽ.
Immoderata autem extinctio coctionẽ acriũ
humorum uetat, etsi nõnulli huic aduersen/
tur snie cum ignorent ĩmodicam extinctionẽ
uires deiicere & præsertim, quæ per egritudi/
nem imbecilliores effectæ sunt & quãuis ma/
teria summopere corrigatur quandoq; tamẽ
relinquuntur post eã egritudines quæ ex ma/
la temperatura frigida ĩmateriali pendẽt, aut
cum materia cõtraria illi tẽperaturæ quæ cor/
recta fuit. Porro frigida tẽperatura cũ iam in/
fixa fuerit, uidetur quoquo modo esse diffici/
lis calefactionis, in principio uero ẽ ad modũ
facile uerũ infrigidare summe calidã, & si sit

difficile, facilius tamẽ est q̃ calefacere extreme frigidam. Q̃m extrema frigiditas ẽ ipsa mors naturæ, eiq; æquatur.

Scias ꝑterea ꝙ infrigidatio q̃nq; adiũgitur sicꝭ citati & q̃nq; humiditati nõnũq̃ uero ẽ expers utriusq;. Exiccatio autẽ frigiditatẽ iã factã foꝭ uet humiditas uero eã quæ nunc fit magis inꝭ ducit nõnũq̃ ꝑterea adiuuant siccitatẽ oẽs cau sæ caloris q̃ in extremo fuerint & nõnũq̃ oẽs causæ imoderatæ frigiditatis humiditatẽ adꝭ iuuant, neq; quicq̃ adeo efficaciter id efficit ut ociũ & assiduus usus lenium balneorũ, & ther marum hoc aũt totũ iam in prioribus sermoꝭ nibus notum fecimus uinum quoq; dilutum eximiam habet uim humectandi.

Scire adhuc debes ꝙ cum senex indiget refriꝭ geratione & humectatione, ad id nõ est suffiꝭ ciẽs id quod ad tẽperiẽ eũ deducat imo quod ad eius frigidam & humidã tẽperaturã in quã incidit transeat, & si sit ei accidentalis, est uelu ti naturalis. Nec te lateat qđ sepissime q̃n aliꝭ quã temperaturã imutare cupimus cogimur facere, quæ eam ualidiorem reddant, mixta cum re ei contraria ut cum cogimur uti aceto cum medicamẽtis calefaciẽtibus ob eorũ ĩbeꝭ cillẽ uim ꝑꝑ quã ad aliquã ꝑticulam penetraꝭ re neq̃unt itidem cogimur uti croco in mediꝭ camentis infrigidãtibus cor, ut ad ipsum perꝭ

ducat. Multotiens adhuc aliquod medicamen habet ualidiſſimam uim permutandi aliquã temperaturã: ſed ob eius tenuitatem nõ adeo immoratur ut ſuum peragat officiũ tunc igit̃ oportet ei admiſcere aliquid quod illud craſſius reddat detineatq; & ſi contrariũ ſue actionis id inferat, ut cum oleo balſamino cerã admiſcemus uel aliud ut in eo membro tãtiſper detineatur dum poſſit fungi officio ſuo.

℄ Caput tertium fen quarte. Quomodo & quando fieri debeat euacuatio.

DEcem ſunt ea quæ rectum, adferunt iudicium de euacuatione faciẽda, nempe repletio, uires, temperatura, habitudines corporis, & accidentia concurrẽtia, uelut ne illi quẽ ſoluere uis acciderit iam ſolutio alui. Q̃m in alui profluuio aluũ ſoluere periculoſũ eſt ad hæc ætates & tempus anni, & aeris cõſtitutio, & regiões & ↄſuetudo in eũone, & exercitia ſeu artes. Hæc inq̃ ſi ↄtrariũ affirmãdæ euacuationis indicẽt euacuationem quidẽ prohibebunt. Vacuitas nãq; euacuationem omnino prohibet Itidem & imbecillitas cuius uis triũ facultatũ. Verum quãdoq; p̃eligimus debilitatem alicuius uirtutis, potius q̃ nocumentũ qd̃ ſequi poſſet ex dimiſſione euacuationis: hoc autem in facultatibus ſenſus & motus, ſi confidamus rem periculoſam corrigi poſſe cũ acci

derit,itidem & in cunctis facultatibus fieri de/
bet. Temperatura ꝑterea calida & ſicca euacua
tionē prohibet.itidē frigida & humida quæ ca
loris eſt expers uel imbecillē habet calorē eua/
cuationē uetat.calida uero & humida eā ſatis
admittit. Habitus autem corporis idem facit,
nam immoderata macilentia et raritas corpo
ris,eam impedit ob timorē diſſolutionis uir/
tutis,& ideo cum rexeris aliquem imbecillū,
macilentum,qui multā flauam bilem in ſan/
guīe habeat, debes ipſi ea exhibere remedia q̄
urinam multiplicent & non euacuare ipſum,
cibabiſq; eum his quæ optimum ſanguinem
generant ad frigidum & humidum declinan/
tia. Sic enim fortaſſe temperamentū humoris
eius corriges. Immo forte roborabis ipſum &
tunc eūationes tolerabit itidem neq; ſis ꝓceps
in egro euacuādo qui ex uſu habet parum co/
medere ſi euacuationem euitare potes. Et qui
ſupra modum obeſus prohibendus quoq; eſt
ab euacuatione timentes tū ne frigiditas præ/
ualeat tū etiam ne caro uenas opprimat eaſq;
inanitas claudat & ſuffocet natiuus calor. Aut
ad uiſcera excremēta exꝑmat. Accidētia quoq;
mala ut prōptitudo ad aluiꝓfluuiū(q̄d diariā
uocāt)& ꝯuulſio euacuationē uetāt,& etates ī
feriores ītegro īcremēto & q̄ ad terminū ultimi
ſenii deuenerit. Tp̄s quoq; æſtiuū & ſup̄ modū

frigidum eam non admittunt. Regio ad hæc meridionalis admodũ calida satis ei obstat, cũ maior pars medicaminũ soluentiũ sint calida, cõiunctio aũt duorũ calorum intollerabilis ẽ. Adde etiã ꝙ uires sunt imbecilles, & laxe, & calor exterior trahit ad se humorẽ foras, medicamentũ uero intro, et sic ualidus accidet tractus qui ad pugnã ducet. Septẽtrionalis quoq; regio frigida, eadẽ uetat & qui parum ẽ assuetus euacuari. ab euacuatione etiã prohibẽdus est, Itidem & qui habẽt exercitia in quibus magna fieri solet euacuatio ut qui balneis subministrant & qui onera ferunt & tandem in quolibet exercitio laborioso abstinendum est ab euacuatione.

Porro scire debes ꝙ ex qualibet euacuatione quinq; desiderantur, Primũ quidẽ ut id quod 1
euacuari debet euacuetur, post quã p̃rsus euacuationẽ alleuiatio subsequatur, nõ lassitudo instrumentorum, aut caloris irritatio aut feb. diaria .i. ephemera, uel aliquis alius morbus qui subsequi solet ut intestinorũ abrasio, per alui solutionẽ & ulcera uesice, per urinæ euacuationem, nam etsi id iuuerit eius iuuamentum non percipietur immo fortasse statim nocebit donec accidẽs remoueat̃. Scd̃o ĩspiciẽdũ 2
est quo tẽdat: qm̃ nausea uomitu purgatur & dolor uẽtris p alui deiectionẽ. Tertio ut origo 3

membri sit in ea parte, ad quā uergit, sicut se habet interna uena dextri brachii ad iocinoris affectus, nō autem capitalis dextra quæ cephalica nūcupatur. Nam si in similibus errorem cōmiserit noxam afferet. Membrum autem ꝑ quod educitur ignobilius esse debet eo, a quo uacuatio fit ne humor ad nobilius tendat per exitumq; sibi naturalē id fieri debet, ut se habent membra urinaria ad gibbum epatis & intestina ad eius concauum. Prætetea membrū per quod fit expulsio, quādoq; est ipsummet membrum a quo euacuatio facienda est. Sed si in eo fuerit aliquis diuturnus affectus uel aliqua recens egritudo timendumq; esset ne humores super ipsum transirent: tunc oportebit eos alio deriuare quod sit conuenientius: imo quandoq; ueremur ne predominio hūoris in eo egritudinē pariat ut si ab oculo ad guttur repelleretur. fortasse enim in timorem angine nos ducet. Quo circa in similibus sensim ꝓcedendum est: imo ipsa natura quādoq; simili fungitur officio & euacuat per insuetā partem, cum custodire curet illud membrum qđ est imbecille & aliquando id quod natura euacuat a remota oppositaq; parte ambiguitatē affert, ut si a capite ad aluum aut crus & plantā pedis, id expellat: nā utrū ab uniuerso mēbro aut ab aliquo ei9 sinu id fiat nō uere scit.

Tempus euacuationis considerare oportet & Gal.adhuc.d.q̄ in diuturnis morbis expectan da est concoctio non in aliis. Quid autem sit concoctio iam nosti. Post concoctionem autē ante euacuationem exhibenda sunt attenuan- tia ueluti aqua hysopi aut satureie & semina. Verum in acutis quoq; morbis & presertim quietis consentaneum est coctionem expecta- re, Sed si mobiles fuerint tunc conuenientius est euacuationem materie accelerare. Quoniā lesio que ab eius motu prouenit longe maior est q̄ quæ ab euacuatione ante concoctionem, præcipue ubi humores fuerint tenues, & maxi me si in capacitatibus uenarum fuerint, & nō ingrediantur membra, At si in aliqua particu- la humor fuerit detentus, haud quaq̄ mouea tur donec concoctus fuerit & mediocrem sub- stantiam adeptus. ut ex locis propriis iam no- sti. Itidem si non fidamus uirtutem sustentari usq; ad tempus concoctionis, euacuabimus quidem eum humorem. prius tamen cognita eius tenuitate & craffitie. Q̄d si crassus & den sus fuerit nequaq̄ eum moueas, nisi prius ip- sum attenuaueris. Indicat autem ipsam crassi- tudinem nausea quæ precessit, & dolor tensi- uus sub precordiis, & ortus apostematum in uisceribus. Maxime autem animaduerten- dum est in hac re ne exigui meatus sint obstru

cti & post hæc omnia poteris aluū soluere an
te concoctionem.

Quinto uero contemplanda est quantitas rei
quæ euacuatur quod quidem ad considera-
tionem quantitatis materie uirtutisq; atq;
accidentium quæ post euacuationem rema-
nent attinet. quoniam si accidens aliquod eua
cuationem sequatur minus euacuabimus de
eo quod euacuare proposuimus nisi sperawe-
rimus succurrere illi accidenti quod euacua-
tionem subsequitur ut in conuulsione ex re-
pletione fieri solet.

Scias adhuc ꝙ dupliciter materia euacuatur
eradicaturq; a suo loco, uel enim per reuulsi-
sum ad cōtrariam remotamq; uel per deriua-
tum ad contrariam proximamq; particulam,
Conuenientius tamen tempus quo id fieri de-
bet, est dum nulla est in corpore repletio neq;
humorum redundantia ullo pacto. Subiicia-
tur igitur ut a supremis partibus oris alicuius
uiri immodice sanguis profluxerit uel ab hæ-
morroidibus alicuius mulieris, immodera-
ta sanguinis copia effluxerit cogimur omni-
no aut ad partem uicinam oppositam redu-
cendo. & tunc recte reuocabitur materia. in
primo quidem exemplo ad nares, in secundo
uero ad locos, menses reuocādo. At si ad remo
tam partē oppositam reuellere cupimus, tunc

in primio exemplo per infernas. In secũdo uero per supernas uenas & corporis particulas sanguinem euacuabimus & cum ad remotam partem fit auersio, non debet per duas diametros remoueri: sed tantum per unam diametrũ que longinquior sit: nam si materia in supremis partibus dextri corporis fuerit nequaquã ad infernas sinistri reuocabis, ímo ad eiusdem dextri infernas partes retrahes quod profecto cõueniẽtius est aut ad sinistras supremas si tãta fuerit distantia quãta inter flexuram & flexuram dũmodo res non sit ut in duabus capitis partibus: nã si in dextra capitis parte materia insederit ad infernam nõ ad sinistram capitis partẽ trahes. Cœterũ cum ad locũ remotũ materiã reuellere intendis mitiga prius dolorẽ loci affecti. sic enim minor fiet tractionis uiolentia, cum dolor ipse trahat, At cũ grauiter trahitur ad locum, ad quem trahere cupis nõ properes importune, fortasse enim huiusmodi urgens infestatio mouebit materiã, eamq; attenuabit & nõ trahetur ímo ad affectum locum facilius reuocabitur. Nõnũq̃ præterea satis erit tibi retrahere. & si eã non euacues: quoniam ípsa retractio prohibet materiam cõuerti ad mẽbrum quãuis non extrahat eam. Sola enim auersio ipsa fungitur officio proposito: etsi ea nihil euacues: immo suffici

et tibi si usus fueris de uinctiōe oppositorum membrorum cucurbitularumq; defixiōe aut medicamenti, que rubificantia uocant & ut sũ matim dicam, quibusuis dolorem inferentibus remediis. Materie rursus quæ facilius uacuantur sunt quæ in uenis existunt mox que ĩ membris, & artubus. Maxima nanq; cum difficultate ex his extrahi atq; euacuari possunt: nec fieri potest qn cum illis aliquid aliud euacuetur. Ad hæc qui euacuatus est non debet festinare ad cibos multos ac crudos capiendos quoniã natura eos incoctos trahet ꝙ si aliqua ui cogimur id facere id quidem sensim ac paulatim fiat adeo ut ordinate res procedat & qđ corpus ingreditur sit optime concoctum.

Porro uene sectio est humorum eque auctorum propria euacuatio. Sed propria euacuatio, quæ debetur humori sua quantitate tantũ exuperãti aut sua q̃litate corrupto, est aliud a uene sectione. Omnis præterea euacuatio immoderata solet utplurimum feb. ĩducere. Cũq; ex detentione alicuius fluxionis consuete, aliquis malus subsequatur affectus, eãdem reuocare euacuationem, curatio utplurimum ẽ ut si aurium sordis aut narium mucci detẽtio uertiginem induxerit, proculdubio eorũ eductio eam tollent. Nec te lateat ꝙ minus nocet relinquere aliquod residuum humoris, q̃ eua

cuatiõe indiget q̃ exquisite eum euacuare, uel egrum eo perducere ut uires debilitētur quoniam ipsa natura tale residuum sepissime soluere solet. Et ubi humor in genere perseuerauerit conuenienti, egrotásq; eum bene fert ne timeas exuperantiam, & fortasse eris coactus euacuare usq; ad animi deliquium. Et si quis uires ualidas habeat, materia tamen humorũ uiciosorum eius, admodum exuperans fuerit uberrime euacuari potest. Sed qui uires imbecillas habet, humorumq; malorum eius materia, multa fuerit, tunc sensim eum euacuare oportet. Itidem si materia ualde hereat, aut cum sanguine ualide mixta fuerit is semel euacuari nequit, ut fit in coxendice & in articulorum doloribus diuturnis, & cancro inueteratáq; scabie diuturnisq; tuberculis. Scias præterea q alui solutio trahit a partibus superioribus & eradicat ab inferioribus. Expedit igitur utriq; tractui conuenienti uidelicet & opposito. cõuenit adhuc & post materierum quieté. Et cum materie in superioribus partibus fuerint, & ad oppositum trahit & a loco ubi sunt eas euellit. Vomitus uero & attractionem & euulsionem opposito modo efficit. uene sectio uero uarie se habet iuxta loci uarietatem ubi sanguis existit, ut iam nosti. Ille præterea minus euacuatione ídiget qui optimo utitur

nutrimēto optimeq; concoquit & qui regiones inhabitant calidas.

Caput quartum ſen quartæ de regulis quæ uomitui & alui ſolutioni ſunt cōmunes deq; modo quo uomitiuū ſolutiuumq; trahant.

SI qs alui ſolutione uel uomitu uti deſiderat debet ſuū diſpartiri cibū, & quantum uno die ſufficit ei, bis idē reſumat uarietq; cibaria potioneſq;. fiet enī ex hoc ut uētriculus ſi qd in ſe cōtinet id ſuſq; deq; expellere cupiat. At ſi cibus nec uarius neq; ſup aliū appoſitus fuerit uētriculus pfecto eum tenaciter retinet eūq; cuſtodit uehemēterq; eū amplectit́ pſertim ſi exigue fuerit q̄titatis. Qui uero lenē habet aluū, nullū horū agere debet. Nec te lateat φ q bono utit́ regimine nō cōtigit eū īdigere uomitu uel alui ſolutiōe, uel aliis ſimilibus. Nam bonum regimen aliquid aliud his leuius deſiderat. Immo forte ſi quis diligens fuerit in hac re ſufficiet ei deambulatio & frictio & balnea. Qđ ſi eius corpus repletum fuerit profecto huiuſmodi uiri repletio: utplurimum ex optimo humore erit: hoc eſt ex ſanguine huic ergo uene ſectio magis neceſſaria eſt pro eius purgatione non alui ſolutio. Porro ubi neceſſitas nos cogit uenam incidere, & aluū ſoluere uelut cum ueratro & aliis fortibus medicamentis tunc a ſanguinis

Al. lr̄a uariis uicib9 ul' duplum

missione inchoandũ ẽ.hoc.n.est Hip.preceptũ ĩ lib.de morbis passim grassantibus & est profecto uerũ. Itidem si cum sanguine:pituitosi humores ĩmixti fuerit quibus fortasse uene sectio crassitiẽ & lentorem addiderit tunc ab alui solutione inchoãdum est,& ut summatim dicam,cum humores equales fuerit prepone phlebotomiã deĩde euacua. Sed si inequales. euacua prius excrementum donec equentur, deinde uenam incide.Ad hec ubi preponenda est sanguinis missio & aliquis pharmacũ premiserit,paucis diebus expectare debet. At cui recens uena secta fuerit,& euacuatiõe indiguerit,exhibere ei pharmacum cõuenientius erit. Multoties uero exhibere pharmacum, ubi uene sectio conueniret febrem una cum perturbatione introducit,quæ quidẽ si adhibitis remediis sedatiuis,non sedetur,tunc non ignorabis fuisse necessariũ ꝑponerẽ sãguĩs missionẽ. Nec requiritur quelibet euacuatio,ob immoderatam repletionem:immo quandoq; affectus magnitudo repletioq; secũdũ qualitatem non secundum quantitatem eam exposcit.Se pissime adhuc aliqua necessitas cogit euacuatione uti,&aliquid eam prohibet nulloq; alio ingenio uti potest q̃ inedia & sõno atq; correctione tẽperature quã repletio inducit. Cœterum aliqua est euacuatio qua ĩ precautionẽ

utimur

utimur ut est illa qua indiget is qui podagra & comitiali morbo uel aliis corripi certo tp̄e solet & presertim tēpore ueris. Tunc ergo ante illud tempus debet se preparare & euacuatione sue egritudini ꝓpria uti, siue sanguinis detractione siue pharmacia & fortasse administratio exiccantium exterius & exiccatiua medicamina aliquo euacuatiōis officio fungunt̄ ut his qui aqua inter cutim laborant administrari solēt. Nōnunq̄ ꝑterea oportet te uti medicamēto simili in qualitate humori euacuando, ut scamonio cum flauā bilem euacuare cogaris, tunc igit̄ ei admisceri debet id quod sua qualitate ei obstet, & ut in solutiōe cōueniat, uel quod nō ꝓhibeat eius solutionē ut sunt mirobalani malāq; tēperaturā si qua orta fuerit ab eo post illud corrigat. Porro q uiscerū seu stomachi ac intestinorū apatibus laborāt moleste ferunt solutionem & uomitū. Q.d̄ si hoc indigeāt da eis lupulos & cartamū & aquā polipodii & cassiam fistulā & his similia. Inquit Hip. Macilentos & ad uomitū faciles purgandos esse per uomitum. hoc aūt fiat estate uere aut autūno non hyeme. Sed qui mediocriter carnosus fuerit cōueniētius est eum per īferiora purgare. Q.d̄ si res urgeat ut uomitu euacuemus ad estatem differre debemus. Cauendumq; est ab eo nisi ubi magna urgeat necessi

tas. Attenuatio præterea humoris quẽ euacua re uolumus solutioni ac uomitui preponẽda est itidẽ & meatuum dilatatio reclusioq;. hoc enim fidimus corpus nullũ laborẽ esse passu rũ. Cæterum scire debes q̃ assuescere naturam ut reddat lenis & facilis ad id quod cupis uide licet ad uẽtris solutionẽ, uel uomitũ anteaq̃ ex hibeat solutiuũ uel uomitiuũ ẽ regimẽ pspe. Ad hæc uẽtris purgatio, atq; uomitus ubi gra cilitas uẽtris adsit, difficilis quidẽ ac laborio sa & periculosa. Porro uomitiuum medica mẽtum efficit solutiuũ cũ uentriculus ualidã habuerit uim aut ubi post uehemẽtẽ famẽ ex hibitũ fuerit, uel si ille cui exhibitũ est solutus sit, uel natura lenis aut ad uomitum insuetus aut q̃ illud medicamentum sit grauis substan tie, facile descendẽs. Solutiuũ uero reddit uo mitiuum ob stomachi imbecillitatẽ aut imo deratã excremẽti alui siccationẽ, aut qa medi camẽtũ id abominabile ẽ, aut q illud sũpserit nauseã patiat. Cũq; aliquod solutiuũ medica mẽtũ nihil uel aliqd incoctũ soluerit. humorẽ soluẽdũ mouet & eũ p corpus dispgit corpo riq; dominat & alii hũores in eum conuertũ tur: & talis humor in corpe multiplicatur. Est pterea in corpe aliqs humor q facile uomitui cõsentit utplurimũ. sicut flaua bilis: aliqs uero cum difficultate ut atra bilis, quidã utrũq; ha

bet ut pituita. Ad hæc febriēs alui purgatione potius q̄ uomitu uti debet, q aūt humorē ha/bet deorsum descēdētē ut q lenitate intestino/rū, quā lienteriā dicūt, laborat ꝓhibitus est ei uomitus. Porro inter cætera medicamina sol/uētia illud certe deterius ē quod tēpore solu/tiōis ex medicamētis maxime diuersis constat qm̄ solutio ꝑturbat̄: & primū anteq̄ secūdum soluet & forte primū substantiā secūdi soluet. Quicūq; præterea solutiōi alui uel uomitui se cōmittit cū purū habeat corpus īpossibile ē qn & capitis uertiginē uētrisq; tormina atq; inqe tudinē patiat̄, & qcqd euacuabit̄ ab eo id pror sus maxīa cū difficultate purgabit̄. & ut unico uerbo dicā. Quotiēscūq; solutiuū medicamen tū excremēta expurgat nullā cōseqt̄ ipsū ꝑtur batio. Sed cū incepit ꝑturbatio. idꝑfecto aliqd aliud q̄ excremētū euacuat. Cūq; hūor q ꝑ uo/mitū uel aluū euacuādus ē, in aliū cōuertatur hūorē corp9 ꝑfecto īdicat eē expurgatū ex illo hūore, quē euacuare desideramus. Sed si ī ab/rasionē & qd nigrū fetidū uertat̄ tūc malo ē. Præterea ubi sōn9 post solutionē inualuerit si gnificat corp9 eē exacte purgatū ꝑ talē eūatio/nem, & contulisse. Nec te lateat ꝙ si post solu/tionem uel uomitum. sitis inualuerit ꝙ per/fectam ac exquisitam optimamq; purgatio/nem significat. Scias adhuc ꝙ solutiuum

vide Mesuem The aromate 4 cap. 6

medicamen soluit ui tractiua qua ipsummet humorem trahit & fortasse trahit crassum hu morē:& tenuē relinquit, ut quod atram bilem soluit efficere solet nec recte locutus est qui di xit illud medicamen generare id quod trahit uel ꝙ tenuius primo trahat. Tametsi Gal. sen/ tentia hæc sit absolute tñ.d.ꝙ illud solutiuum quod nullam habet beneficam uim si non sol/ uerit, sed in nutrimētū conuertatur ꝙ generat humorē quē trahit: sed hæc sentētia non ē om nino probanda. Verum ut ex sentētia Gal. col/ ligi potest uidetur ipse cēsere ꝙ inter medica/ mētū trahēs & humorē tractū sit quedā simili tudo in substātia, & ideo trahit: quæ quidem sentētia nō uidetur ueritati cōformis, Nam si tractio fieret per similitudinē ferrū certe ferrū traheret quādo illi dominaretur & aurū iti/ dē aurū attraheret ubi sua quātitate illi preua leret. Verūtamē huius inquisitionis finis ad ali um q̄ ad medicū pertinet. Secundū adhuc est ꝙ attractio humorū quæ fit per potionē solu/ tiui medicaminis uel uomitiui per easdem fit uias, per quas pulsi fuerunt donec ad intestina & uentriculum perueniāt, ibiq; natura moue/ tur ut foras propellat. Raro tamen accidit ut per potionē solutiuā, ascendant ad stomachū, quod si ascēderint ad uomitū quidē euocabū/ tur, duabusq; rarionibus non fit ascēsus ad sto

machũ. Prima quia solutiuũ medicamentum cito penetrat ad intestina. Secũda uero qa tempore potionis pharmaci solutiui natura festinat expellere ex uenis mesaraicis nũcupatis, deorsum non sursum. est enim id & ꝓpinquius atq; facilius. Adde etiam ꝙ subsequentia, ea q̃ precesserunt impellunt. hoc autẽ maxime mouet naturã ad expulsionẽ ꝑ propinquiorẽ uiã & si medicamen haberet uim tractiuam nõ cõiunctam ipsi humori, tunc uis naturæ expultricis deberet magis preualere ĩ corpore sano, ac robusto. Accedit ad hoc quia medicamẽ trahit illũ ad propriã uiam. At uomitiuũ medicamen cõtrario modo se habet: nã cũ in uẽtriculo est inibi moratur & humorẽ trahit ad se ex intestinis, suaq; ui & resistentia naturali uirtuti dominatur. Scire adhuc debes ꝙ maior attractio humorũ quæ fit ꝑ medicamentorũ solutiuorũ tractũ, est in uenis nisi ualde uicinum extiterit. tunc enim ex eo & in uenas & nõ uenas humor trahitur ut in humoribus qui in pulmone sunt fieri solet. hi enim per uiciniorem uiam trahuntur ad uentriculum & intestina, quãuis nõ permeant per uenas. Item scias ꝙ sepissime exiccatio quæ fit cum medicamentis exiccantibus est causa euacuationis humiditatum, a corpore ut in aqua inter cutem fieri solet.

Al. lr̃a attractio ꝑ nares

¶ Caput quintum fen quartæ sermo de pur/
gatione & eius regulis.

IAm antea nobis traditū ē oportere corpus
ꝑparare ad recipiēdum solutiuū medicamen
anteq̄ exhibeatᷣ amplificatiōe meatuū lenitio
neq; alui & ꝑsertim ī frigidis affectibus. & ut sū
matī dicā. añ uētris solutionē lubricū facere ē
optima regula in q̄ maxima fiducia hñda est
ꝑterq̄ in his q admodū pati sunt ad alui fluxū.
in his.n.nihil tale agendū est.qm̄ īmodici ꝓflu
uii piculū esset, Hoꝝ ergo solutiuo medicami
ne admiscendū est aliquod uomitiuū, ne festi/
net descendere a uētriculo anteq̄ ꝑficiat offi/
ciū suū. Immo equetᷣ in eo uis utriusq; medi/
caminis & solutiuū agat suā actionē uomitiuū
q; suo fungatᷣ officio illi opposito. Cæteꝝ bal/
butiētes sunt fluxui uentris expositissimi ideo
q; fortissimū medicamen solutiuū nō ferūt &
utplurimū eoꝝ solutio ꝓuenit ex fluxionibus
capitis, piculosum ꝑterea est sumere pharma/
cū solutiuū manētibus siccis excremētis ī ītesti
nis. sed debent prius educi siue clysteri siue ali
quo lenitiuo iure. uti ēt balneo ante solutiui
pharmaci potionē ꝑ aliquot dies ē ex ꝑparatiuis
remediis, ꝑsentaneis nisi aliq̄d īpedierit, Sed ī
ter balnea & pharmaci potionē exiguū debet
ītéresse īteruallū nec post pharmaci haustū, de Al. lia
bet balneū īgredi: qm̄ materiam ad exteriora calorē

euocat. Conueniret tamen ubi alui fluxionē sistere curaremus. Sed hieme nihil incōuenit primā domū balnei īgredi ubi ei9 calor haud q̄q̄ possit trahere. sed lenire & ut uerbo dicā. Aer ubi uersat̄ q pharmacū sūpserit ad exiguā caliditatē declinare debet ne sudet neq; molestia afficiat̄. hoc. n. inter ea q̄ p̄parāt numerat̄. Itidē & frictio & inūctio ex oleo p̄paratiuū est remediū. At q pharmaco non fuerit usus neq; ip̄m potauerit nequaq̄ debet medicus exhibere ei medicamina uehemēter soluētia. Qui uero repletiōe tenent̄ hūoribusq; glutinosis ac tētione in p̄cordiis laborāt & q in uiscerib9 inflāmationē & opilationes habuerint nulla est eis exhibēda potio donec id leniētibus alimentis, balneo ocioq; & dimissiōe re℞ quæ moueant & inflāment corrigat̄. Porro qui aquas stagnales bibunt ac lienosi fortia desiderāt pharmaca. Adhæc si qs ualidum hauserit pharmacum satius erit post illud dormire anteaq̄ operetur: quoniam tunc melius suo fungetur officio. Si uero debile id fuerit satius erit a sumpto pharmaco non dormire: quoniam natura medicamentum id concoquet. Sed cum pharmacum incipit operari utcunq; fuerit tutius est non superdormire neque debet moueri super potionem pharmaci sed quiescere ut ipsum natura amplectatur agatque in

ipsum:nā nisi in ipsum agat id in naturā non aget.Odorare tamen debet quæ nauseā prohibēt ut mētam & rutam & apium & citoniū & terram lenniam rosacea aqua respersam pauco addito aceto & si ob odorem pharmaci rēnuat illud haurire claudat nares.Debet pterea q a medicamēto abhorret aliqd tarcon (qđ pyrethrū a nōnullis esse credit̃)mandere ut oris facultatē stupidam reddat.Quod si uereatur ne medicamētū euomat extrema deligere debet & post potū statim aliquod habens astringēdi uim sumat.Cæterum his quādoq; medici catapotia melle obuoluūt nōnūq̄ melle.Zucchāro decoctis,adeo ut indumēto quodā oblinantur.Est quoq; coueniēs industria ea cera liniri. Ex industria adhuc est īplere os aq̄ uel aliquo alio deinde catapotia ut sūt deuorare aut aliqua alia industria uti totumq; id ita deglutiat ne a medicamine quis afficiatur.Decoctum aūt debet tepidū potari. Catapotia uero cū aqua tepida deglutire licet.Ad hæc qui pharmacum haurit uētriculū atq; pedū plātas calefacere debet & statim ipsum sumere. Sed postquā animus quieuerit ambulet ac sensim moueat̃ qm̄ huiusmodi motus satis iuuat,paulatimq; aquā calidam hauriat quātitatem tamen qua nec medicamētū soluat neq; ipsum educat eiusq; uim hebetet nisi ubi urgeat ne

Al. līa deest apiū

ceſſitas fluxionem alui detinēde. Potu adhuc aque calide euitamus leſionē pharmaci. Præ/tera qui calidi tēperamenti eſt debiliſq; conſtitutionis & imbecillis uentriculi & uult pharmacū ſumere debet antea bibere quale ē aqua ordei uel uinum granatorū & ut ſummatim dicā, aliquod alimētū tenue facilis cōcoctiōis uentriculo preponat. At ſi non ita ſe habuerit ſatius eſt ut ieiunus pharmacū hauriat. Porro qui eſtate ſoluitur in feb. incurrit. Et qui pharmacū ſūpſit ñ debet comedere neq; bibere donec pharmacū ſuum perficiet officiū neq; poſt eius ſolutionē dormire licet, niſi fluxum ſiſtere uolet. Et ſi eius uentriculus non ſuſtinuerit inediam, eo quod bilioſus ſit facileq; ad eum bilis cōfluat: aut quia iā diu precautiōe inedia uſus fuerit tum debet exhiberi ei panis pauco uino maceratus, poſt pharmacum, ante purgationē. hoc enim fortaſſe adiuuabit pharmacū. Nec anum aqua frigida: ſed calida abluere debet. Quidā dixerūt ꝙ catapotia deuorāda ſūt cū aliquo decocto eorū nature rñdente ueluti catapotia q̄ flauā purgāt bilē deuorāda ſūt cū decocto fumiterre & que atram cum decocto epithymi & filiculi & id genus aliis & quæ pituitā educūt cū decocto cētaurii. Cæterū cum aliquod corpus ſiccum duram habēs carnem aliquo forti medicamine euacuare uolueris ut

Al. lr̄a uomitu

Al. lr̄a calide eſtate

ueratro & id genus aliis ualida humectatione prius utendũ est, cibis scilicet pinguibus. Tandẽ fortia medicamẽta purgatiua magnũ minitãtur piculũ ut est ueratrũ corpori nãq; ĩtegro cõuulsionẽ adfert, plethorici uero corpis hũores motu periculoso cõmouet & simul ad intestina trahit quod nauseam excitat.

Cũq; maximũ infert̃ nocumẽtũ ex potu alicuius lactarie herbe uenenosi generis, quæ tithymallia uocãtur. ut est daphnoides. quã laureolã uocamus. uel pityusa. quã scebrã mauri appellãt id nocumẽtũ. lac acetosũ tollit astringitq;. Sepissime ꝑterea medicamen dimittit odorẽ in uẽtriculo: ita ut uideat̃ ipsũmet inibi remãsisse cui remedio qdẽ est farina ordei tosta ob eius detersionẽ. nihil. n. ĩter oĩa q̃ bibuntur melius est. Cũq; iã diu pharmacũ sũptũ fuerit, nec dũ opari ceperit. tũ si fieri põt ut ipm euomat & nihil moueat fiat. Sed si aliqd obstet satius erit traiicer̃ aquã mulsã uel eius sy. aut aquã in q̃ nitrũ sit dissolutũ uel glandem supponat aut clysterẽ infundat. Cause autẽ impotentie pharmaci sunt uel meatuũ angustia a sua formatione aut ob temperaturam aut ex morbi uicinitate nam qui resolutione quã paralysim uocãt & stupore attonito quẽ apoplexiã dicunt capiunt̃ astrictos habent meatus q bus medicamina debent transire ad illorũ hu

Al. lr̃a fiatei9 alleuiatio

mores:& ideo illorum solutio ĩbecillior red/
ditur. Porro duo medicamenta solutiua eodẽ
die porrigere ut metu plenum ẽ ita alienum a
ratione. Quodcũq; etiam pharmacum quod
est proprium alicui humori si eum non inue/
nerit perturbabit quidem & cum difficultate
soluet idemq; efficiet si eum in suo contrario
ĩmersum ĩuenerit. Cæterum oẽ pharmacum
soluit prĩo humorẽ sibi ꝓpriũ deinde eũ q̃ ma
gis exupat tenuiorq; est. itidẽ & reliquos iuxta
hũc ordinẽ ꝑter sanguinẽ quẽ qdẽ natura post
ponit atq; custodit. Attraherẽ ꝑterea hũorẽ di/
stãtẽ difficile est. adhuc si qs uereat̃ ne a phar
maco hausto supueniat ei inquietudo, & nau/
sea is qdẽ duobus aut tribus diebus ante phar/
maci usum debet uomitum citare cũ decocto
radicule eiusq; esu neq; salis copia ĩ eduliis uti
debet q purgationẽ desiderat. Cæteꝝ sepissime
cum pharmacum nõ soluit molestiã nauseam
animi deliquum. tremorẽ cordis torminaq; ad
fert aut sudorẽ sepiusq; cogunt̃ ipsum euomẽ
re. Quandoq; tamen sufficit sumere quæ ha/
bent uim astringẽdi. Potus quoq; aquæ ordei
tollit eius lesionẽ detergitq; quicquid intesti/
nis adheret:& qui frigide est temperature cu/
ius hũoribus pituita ꝑualet post pharmaci assũ
ptionẽ eiusq; opationẽ sumerẽ debet nasturtiũ
aq̃ cal'a elotum cum oleo. at si calidi fuerit tẽ/

peramenti ſumat pſyllium ex aqua frigida & oleo uiolaceo & zaccharo albiſſimo & Iulep Sed qui moderatã habet tẽperaturã ſumat ſemen lini & qui abraſionẽ inteſtinorũ timet armenie glebam,quã lutũ armenum uocant ex uino granatorũ ſumat. Porro his enarratis a purgatione utendum eſt ni eam ſiſtere uelis. Ceterum ſi febris quempiam a pharmaci potione inuadit nihil melius aqua ordeacea. Syrupus uero acetoſus inteſtina deradit,poſtponi ergo debet,in ſecũdũ aut tertium diem donec inteſtina ſibi reſtituta fuerint. Porro ꝙ purgatus eſt balnea debet ingredi die ſecunda q̃m ſi quid relictũ fuerit ex humoribus id balnea diſſoluunt. Quod ſi balneis oblectetur ac ĩ delicijs habeat. Indicio eſt ꝙ eum a reſiduo purgabũt itaqꝫ ſine eum. Qđ ſi ſcias eum nõ oblectari illis ſed potius moleſtari tũ illinc eũ auoces. Nec te lateat ꝙ qui uẽtriculum & inteſtina imbecillia habet,fortaſſe ab ipſis medicaminibus quibus uis purgãdi ineſt,facultatẽ ſolutiuã adipiſcetur taliſqꝫ affectus in eo perdurabit:ita ut multis remediis ĩdigeat quo aſtrĩgatur. In ſenibus quoqꝫ metuẽdum eſt de ſolutiuo & eius nocumẽtis. Præterea ſciendum ẽ ꝙ bibere aquã fructuũ poſt medicamina purgatiua febres ꝑturbationẽqꝫ inducit. Multoties etiã poſt purgationẽ ueneqꝫ ſectionẽ rema-

Al. ſrã ſuccũ

net dolor in epate quē potus aque calide tol-lit. In ortu etiam canis atq; in frigoribus maximis nō est purgationibus utēdū idcirco satius est uere uel autūno pharmacū sumere autumnus tamen ei rei aptior est. Hyems autē est tempus quo nix in montes cadit. Ver autem estas subsequitur. Ideoq; non sumatur ī eo nisi qd tenue sed autūnus ē eq̄le tēpus. Semp aūt nō ē assuescenda natura ad pharmaca quoties indiget lenitione, qm̄ id in usum cōuerteretur & eius tādē exitus ad perniciē ducet. Pharmacū quoq; fortes uires dissoluit eiusq; tēperamentū habet siccū: post potionē autē debilis pharmaci parū mouendum est ne eius uis dissoluatur. Inter medicamenta debilia benedicta numerande sunt uiole & zaccharū & qui hyeme solutiuo medicamēto indiget uentū obseruet austrinum, estate uero septentrionalem. Aliq tñ huius cōtrariū aiūt. Sed id qdē distinguere oportet iuxta uarios morbos. Cūq; eger debili indiguerit solutiuo pharmaco & nihil illud opet̄ neq̄q̄ debet is moueri sed dimittēdus ē. Mltoties p̄terea uētris solutio morbū excitat febrēq; p̄it cui rei fortasse uene sectio sat erit. Al. līa mor-b9 ex-citat fluxū uētris

¶ Caput sextum quartæ fen de īmodica alui purgatione & quādo retinenda sit.

INter indicia quibus cognoscimus iam accedere tempus quo alui purgatio sistenda sit

est sitis. Q͞d si purgatio p̄seueret & sitis nō eue
nerit nō ē cur timeas eā modū excedere. At si-
tis nōnūq̄ accidit non p̄p multā & īmoderatā
purgationē: sed p̄p ipsum uētriculū, nā si cali
dus uel siccus fuerit uel utrūq; horū habuerit
citissime sitiet. Itidē p̄p ipsū pharmacū id fiet
ut si fuerit calidū exustiuū. Itidē & ob ipsūmet
hūorē si biliosus fuerit ut flaua bilis p̄p huius-
modi ergo causas nō mirum si sitis acceleret.
Queadmodū si cōtrarie his cause contingant
nihil a rōne alienū erit ipsam sitim tardius se
offerre. At cū siti īmoderatā purgationēq; nō
modicā uideris tū oīno reprime eā p̄sertim si
nulla causarum uelocis ac cite sitis adfuerit. In
hmōi.n. cū sitis appareat, haud quaq̄ differen-
dū ē. Et forte id q͞d expurgabit̄, tēpus quo pur
gatio abscindenda sit tibi indicabit, nā ubi ex
flaue bilis purgatiuo iā purgationē deuenisse
ad pituitā p̄spicuum fuerit: tunc excessum fe-
cisse notabis. Maxime uero si ad atre bilis pur
gationē res p̄uenerit. Sāguinis aūt soluti ma-
ximi periculi maximiq; momēti est. Cæterū si
alicui tormina in uētre relicta fuerint recurrē-
dū ē ad id q͞d ī tractatiōe de torminib9 dictū ē.
¶ Caput. 7. fen q̄rte. Quo nā pacto corrigēd9
sit affectus illi9 cui9 purgatio modū excessit.

PVrgatio quidem redditur immodica uel
ob uenarū imbecillitatem aut q͞ earū ora

referata sint uł ppea qđ purgatiuũ pharmacũ ora earũ mordet uel qa corp9ex eo malã acqsi uit tpaturã:& sic de aliis id genus. Si igit᷑ alui purgatio imodica fuerit tũ sursũ & deorsũ ex/ trẽa diligẽda sũt icipiẽdo ab ascellis & iguinib9 & descẽdẽdo iferi9ab eis exhibẽdũq; ẽ parũ me dicamenti quod ex uiperis cõstat theriacã uo/ cant. & philonium. & sudorẽ prouoca si fieri potest siue balneo siue uapore aque calide sub eius pãnis e qbus caput extollat & si sudor ad modũ exupauerit,ppia ei q̃ stipãt. Detergant᷑ aũt aut fricent᷑ reb9 astrictiuã uim hñtibus ad/ hibeãturq; ex aqs odorate madefactiões ut sũt ĩfusiones odorate & sandali & cãphora & suc/ cus fructuũ:partesq; exteriores fricare atq; ca/ lefacere oportet. Immo si op9 sit cucurbitule ignite cũ scalpellatiõe sub costis ac ĩter hume ros adhibẽde & si necessũ fuerit emplastꝝ ex fa rina ordei tosti ac astrĩgẽtes aqs uẽtriculo & ui scerib9 supĩponas, itidẽ & olea astrĩgẽtia ut me linũ & masthichinũ. Aer quoq; frigidus euitãd9 ẽ. cõprimit.n. ac aluũ soluit. a calido ẽt aere ab stinendum. quia uires exoluit & odoramentis fragrãtibus hi confortandi sunt, stypticaq; de/ glutiãt: panẽ quoq; exiccatũ. quẽ arabes chah/ chah. nos biscoctũ uocam9 uio arõatico deuo rẽt sitq; tale calidũ & q̃ iã antea sũpserit panẽ ex uio granatoꝝ & gña cibarioꝝ ex faria ordei

torrefacti cõfectorum & cortices papaueris cõtritas. Experiētia quoq; cõprobatū est summopere ualere semen nasturtii trium drachmarū pondere quod prius torrefiat mox lacte aceto so subagitata. Dog ab arabibus dicto coquatur donec coaguletur deinde potu detur. Cibus præterea debet uim astringendi habere & niue refrigerari uelut est uinum, succus uuarū acerbarum &id genus alia. Ad retinendas etiā alui fluctiones multū ualet uomitū aqua calida excitare extremaq; in ea ponere. Quod si gratia exēpli animi deliquio corripiantur, ꝓpina eis uinū & si id totum nihil proderit tādem poteris uti his quæ uim obtinēt soporificā & quæ sunt ualentissima remedia in tractatione de sistenda aluo cognita. Medicus adhuc debet apud se paratos tum pastillos ac pulueres stringētes deglutiendos. tum etiā clysteres ac eorum instrumenta.

¶ Caput octauū fen quartæ. Si quis pharmacū solutiuū sumpserit & non soluerit.

CVm purgatiuū medicamētū non purgauerit torminaq; ac inqetudinē capitisq; dolorē uertiginē pādiculatiōes, oscitatiōes ue intulerit recurrendū est ad clysterem ac glandes notas, bibatq; e mastiche tres drachmas ex aqua tepida. & fortasse iuuabit pharmaci operationem astringentium potus uesciq; postea

citoniis

citoniis ac malis ut quæ & os uētriculi & quod infra est cōprimere ualeant nauseamq; sistāt, & purgatiui pharmaci motū qui sursum fert deorsum reuocēt naturamq; roborēt. At si nihil clyster iuuerit malaq; accidentia orta fuerint ut corporis tētio, oculi pēminētia, motus quoq; superiora petat: tūc haud quaq̄ poteris uene sectionē euitare. Quod si nec pharmacū purgationē fecerit maliq; casus subsecuti fuerint, incidere quoq; uenā postea par ē, immo etiā post duos aut tres dies, nā nisi id fiat timē dum erit ne humores ad aliquas principes partes se conuertant.

¶ Caput nonum sen quartæ. De medicamentis quibus purgandi uis inest.

QVædā sunt solutiua medicamīa quæ admodum uiciosa sūt, ut helleborus & genus tripolii (qd̄ turbit uocant) pſertim quod uitiosum ē & genere croceum itidem & agaricū nō albū neq; purum sed ad nigredinē decliue: & sicut daphnoides (laureolā dicunt.) hæc enim uitiosa sunt: & si qd horum sumat, mala inde sequūtur accidentia. cōsentaneum igitur est a corpore quātum possibile fuerit, uomitu aut aluo expelli & medicamētū quod ex uiperis cōstat (theriacē uocāt) remedio exhiberi, & multotiēs potio aquæ frigidæ, sedereq; in ea pharmaci malitiā pellit,

uetatq; anhelitũ ab eo corrũpi,q̃ oia ex turbit citrino & putrido inferri solet.ad idẽ ualet qc quid acredinẽ sua glutinositate & lenificatione atq; pinguedine infringit.nõnũq̃ præterea adest quædã ꝓportio ĩter medicamẽta & q̃dã singularia tẽperamẽta ut scamonium qđ quidẽ in his qui in regionibus degunt frigidis,nisi in magna quãtitate sumať exiguam efficit operationẽ ut in regione germanorũ.Cæterũ in aliqbus corporibus atq; regionibus fortasse nõ oportebit substãtiã medicamentorũ exhibere sed eorũ uirtutẽ. Porro medicamentis purgatiuis cõueniẽs est adhiberi medicamẽta odora ut ꝑ hæc mẽbrorũ uires seruẽtur ad qđ negotiũ medicamẽta cordialia optime ualẽt, cũ uitalẽ spiritũ in omni mẽbro confortent & maior pars horũ sua tenuitate & penetratiõe ad id cõferunt:&quãdoq; cõiunguntˀ duo medicamẽta quorũ alterũ cito alterũ uero tarde purgat suum humorẽ,primumq; cum suã cõpleuerit operationẽ,iam secũdũ ad suũ humorẽ ui quadã impulit ac in ipsũ egit & eius uim hebetauit adeo ut cũ secundum postea suum agit opus,obtusi plane uigoris sit mouens & nõ perficiẽs.Admiscendũ igitur est illi aliquid quod eius uim ĩcitet festinareq; illud faciat ut zinziber mixta tripolio(turbit uocãt)efficere solet,nõ sinit enim illud longo torpere tẽpo-

re, itidẽ efficit si ea exacte cõmisceas. Contem-plari autẽ debes eas regulas quas de uirib9 me dicaminũ simpliciũ uim purgatiuã habentiũ exposuimus ubi de uniuersalibus regulis sim-pliciũ medicamẽtorũ sermonẽ egimus. Medi-camen adhuc purgatiuũ quãdoq; sua ꝓprieta te digerẽdo ut turbit qñq; cõprimendo soluit ut myrobalanus, nõnũq̃ tñ lenitione ut genus aerei mellis (qđ arabes siracost uocãt) qñq; lu brica opatiõe soluit ut succus pulicaris herbe q̃ psylliõ uocat̃ & prũa. Maior aũt ps pharma corum fortiũ habet qd uenenose facultatis & purgat donec uim inferat nature, iccirco corri gi debent iis quæ pellẽdi uenena facultatẽ ha-bẽt. q̃ theriacalia ĩmedia uocãt. Nõnũq̃ uero amaritudo acredo astrictio acrimoniaq; medi camẽti (quã põticitatẽ appellãt) atq; ei9 aceto sitas actionẽ pharmaci adiuuant ꝓsertim si cũ ei9 ꝓprietate cõueniãt, nã amaritudo & acredo ad digestionẽ. acrimonia uero ad exꝓssionẽ & acetosa facultas ad ĩcisionẽ: q̃ ad lubricũ reddẽ dũ ꝑparat. Nec debẽt simul cõiũgi cũ cõꝓssiuis q̃ lubricẽt æqs portiõib9: ita ut eoꝝ uires inter se æq̃les sint: imo aliud alio tardius opari de-bet: ita ut gr̃a exẽpli illud medicamẽ agat suã opationẽ añq̃ exꝓssiuũ mox exꝓssiuũ supueni at & purget qđ lenitiuũ leniuit: & seruata hac ratione in reliquis idem fiat.

¶ Caput decimum sen quartæ. Quidnã hac de re alibi querendum sit.

IN cõmẽtario nostro de medicamẽtorũ cõpositiõe (quẽ acrabadin inscripsimus) q̃rẽda sunt medicamẽta tum purgatiua tum etiã lenitiua siue epota siue inũcta & id genus alia, acillorum ætates in tractatione uero de simplicium medicaminũ materia, quærẽda ẽ correctio cuiuslibet simplicis medicamẽti & quo pacto eius defectui succurrendum sit ac qualiter potu exhibendum sit. Catapotia quoq; anteq̃ lapidis duritiẽ siccitate cõtrahãt deuorari debẽt. Neq; ea dũ recẽtia molliaq; sũt ita ut hereãt & lẽtore suo cõglutinẽtur deglutire licet sed cum desiccari incipient & digitis cedunt.

¶ Caput undecimũ sen quartæ. De uomitu.

QVi propter suã naturã minus ad uomitũ duci debent sunt quidem oẽs q angustum thoracẽ uiciosamq; respirationem habẽt, sanguineoq; screatui parati, & quicũq; collũ obtinẽt gracile & quorũ guttur abscessibus facile corripitur uentriculũq; ĩbecillũ habẽt atq; admodum obesi. his enim alui purgatio debetur. Macilẽtis uero uomitus magis conuenit ob eorũ biliosam naturã. Qui uero ob cõsuetudinem uomitum euitare debẽnt sunt quotquot uomitum moleste ferũt uel insueti, nam si ualidis uomitiuis medicamẽtis ii

euomuerint ocissime uene mēbrorum respi-
rationis scindētur & in phtisim corruent. At si
res fuerit ambigua fiat periculum leuibus uo-
mitiuis & si facile fert poterit deinceps fortio
ribus uti uelut ueratro & id genus aliis. Verū
si aliquis cui uomitus plane prohibetur ipsum
euitare nō possit is p̄parandus & ad consuetu
dinē ducendus est, alimenta lenia atq; pinguia
& fluida ei exhibēda sūt & a deābulatiōibus qe
scere debet: & postea uomitus fiat pīguiaq; ac
oleaginosa cū uino bibat & añ uomitū optima
edulia comedat presertim si cum difficultate
euomat nā fortasse nō euomet. natura id recu-
sante quod qdem melius est bono q̄ malo ci-
bo adhibito, cūq; post cibū quem pro uomitu
futuro assumpsit euomuerit comedere diffe-
rat donec fames increuerit sitimq; mitiget ue-
lut cum syrupo de pomis sine aqua & absq; iu
lep, & syrupo acetoso. hæc enim nauseam inci
tāt, cibus quoq; qui ei debetur est pullus galli-
naceus p̄parat9 cū iusculo (quod arabes adra-
bagi nomināt) & postea bibat tres ciatos. Qui
cūq; aūt acida p̄ter cōsuetudinem euomuerit
in pulsu quoq; aliqd febris apparuerit differ-
re debet cibum usq; ad meridiem antea tamē
aquā rosaceā calidam bibat. qui uero atram
bilem euomuerit spongia aceto calido made-
facta uentriculo superponenda est. Cibus

præterea eius q uomitũ facere decreuit debet eẽ uarius:qm̃ si unicus tantũ fuerit cib9 fortaſſe uẽtriculus eũ amplecteẽ &recuſabit reddeẽ: poſt uomitũ adhuc humectatiuũ ſatius erit come dere auũculus & colũborũ pullos uolantiũ n õ tñ oſſa extremorũ eorũ.grauia.n.ſũt,ac tarde ea uẽtriculus cõcoquit.Ad balneas quoq; ſe tráſſerre debẽt.Cũq; uomitiuũ medicamẽtum biberint currere ac deãbulare laborare ue debẽt mox euomãt idq; in meridie.Añ uero uomitũ debet oculos linamẽtis adhibitis ligare uẽtrẽq; ualde leniter faſcia obuoluere.Et q̃ ad uomitũ parãt ſũt eruca radicula q̃ eſtur &eduliũ ex paſta confectũ qđ itria uocat̃ & origanũ mõtanũ recẽs & cepa & porrũ &aq̃ ordei cum ſuo ſedimẽto & melle & eduliũ ex faba confracta cõfectũ uinumq; dulce amigdale quoq; ex melle &id gen9alia & repletio ex pane azimo oleo p̃pato & melones & cucumeres eorũq; ſemina aut aliqd ex eorũ radicibus aq̃ maceratis cõtuſis & ſuo modo dulcoratis itidẽ & hermodactylus.Ille aũt q uinũ ut euomat biberit nõ debet poſt paucá eius q̃titatẽ ſed poſt multã id facere .Zyth9 quoq;(qđ phoca arabes uocãt)ſi ex melle poſt balnea bibat̃ uomitũ atq; aluũ mouebit.Ad hæc uomitur9ñ debet añ uomitũ fortiter mádeẽ q cõedit.Cæteꝝ q ualidũ medicamẽtũ uomitiuũ bibere cupit ut ueratꝝ

illud ieiunus bibat nisi aliquid obstet trãsactis duabus horis diei reddito prius alui excremẽ-to quod si pẽna uomuerit bene ẽ, sin uero ali-quãtisper laboret & si id satis ñ sit balneũ ĩgre diatᷣ: & pẽna qua uomitũ irritat debet oleo cy-peri (arabes alcãnã dicũt) pungi & si exagita-tio atq; molestia inferatᷣ bibat aquã calidã & oleũ oliuaꝝ siue soluat siue non. Ad id quoq; cõducit calefacere uẽtriculũ & extremas ptes. nauseã.n.inducit. Cũq; uomitiuũ medicamen tũ iusto citius opari cepit q euomit qescere de bet, optimaq; odoramẽta olfacere extremaq; madefacere, & aliqd aceti bibere, & mala atq; citonia cũ pauco mastiche sumat. Nec te late-at motũ magis, quietẽ uero minus uomitũ in-ducere. Estas ꝑterea ad uomitũ tẽpus est maxi-me accõmodatũ, ꝓinde si qs corpis naturalem habitũ ad uomitũ minime ꝓpẽsum habeat, eo tñ indiget estate tutius ei cõcediᷣt. Remotior quoq; terminus a quo uomitus fit, quoad pri-mã expurgationẽ est uentriculus etiã sine in-testinis. Sed quoad secundã purgationẽ fit a ca pite & reliquis partibus corporis. Attractio ue ro & exquisita eradicatio ab infernis fit parti-bus. Vtilem autem uomitũ ab inutili discer-nes si eum alleuiatio excipiat & optima appe-tẽtia atq; respiratio, pulsus optimus, itidem & alie uirtutes respondeant & qđ a nausea initiũ

ſumpſit. Solet autem magis uomitus offende
re : quē uētriculi morſus uehemēs comitatur
& exuſtio ſi medicamētum fuerit ualidum ut
ueratrū quod cū ſumitur, incipit primo efflue
re ſaliua, deinde ſubſeqtur eā uomitus multe
pituite & excretiones, poſtea uomitus fluēs ut
ſputum. morſus autem atq; dolor manēt, ne
q; in alios caſus permutātur ꝑter ipſam nauſe
am & eius moleſtiā, fortaſſe tamen uēter ſol/
uet̃, mox hora quarta incipiet quieſcere, & ad
reqem uergere. Vitioſum autem illud eſt. ubi
uomitus nō paret, moleſtiaq; augeatur, tentio
quoq; ac oculorū promīnētia, & eorum uehe
mēs rubor ſudor exuperās uox intercepta, nā
ſi quis his afficiatur & non ſuccurrat̃ ei ad in/
teritum deueniet. Corrigitur autem id clyſteri
& potu aquæ mulſæ atq; tepide aquæ, & oleo/
rū antidoti uim obtinētiū ut eſt oleū de lilio,
& conetur ut uomitus prouocetur, qm̃ ſi euo/
muerit non ſuffocabit̃. ad clyſterem aūt apud
te ꝑparatū cōuerti debes. Porro uomitus ma/
xime ualet in diuturnis morbis ut eſt aqua in/
ter cus & morbus comitialis & atra bilis & le/
pra, podagra & coxēdix. At licet uomitus mul
ta adferat iuuamēta, morbos tamē nōnūq̃ pa/
rere ſolet ut audit⁹ grauitatē. Nec uene ſectio
uomitui cōiungenda eſt, ſed in tertium diem
differenda, preſertim ſi in ore uentriculi hu/

mor affuerit. Multotiens ꝑterea uomitus redditur difficilis, ob humoris tenuitatē quo fit ut crassior reddendus sit sumendo farinā granorū mali punici tosti. Scire adhuc debes ꝙ si post uomitū excernatur ꝑ aluum corruptum excremētum, significatur nauseatiuā satietatē expulsam fuisse deorsum. Vomitus autē post alui deiectionē significat ex alui accidētibus id fieri, & cōmodius tēpus ad uomitū ē estas ꝑꝑ eius raritatem. Valet ꝑterea uomitus ad membrorū soporē. nocet tñ oculis. Pregnantē quoqꝫ mulierē ad uomitum ne ducas, nā excremēta corporis ipsius nō expelluntur per eum. uomitus autē ac labor eam in perturbationē ducunt, ideo sistatur. Quibuscūqꝫ uero aliis uomitus acciderit opitulandum est. Al. līa meri dies

Caput duodecimum fen quartæ quid a uomitu agendum.

Cvm uomitū quis peregerit, faciem ac os aceto aqua temperato abluere debet ut grauedo quæ forte capiti illata ē remoueatur & de mastiche aliqd deuoret ex uino malorū, & cibum ac aquæ potū euitet, quiescereqꝫ ꝑseueret & partes precordiorum inungat, balneum quoqꝫ ingrediatur ac cito se lauet & egrediatur ab eo. Qđ si a cibo abstinere non possit comedat aliquid delectabile bone substantiæ facilis concoctionis.

¶ Caput.13.sen q̄rtæ.De uomitus iuuamētis

IVbet Hip.singulo quoq; mēse uomitū fieri duobus diebus continuis:ut secūdo die suppleat̄ id q̄d pria defecit aut difficile fuit & ut id q̄d ad uētriculū tractū fuit egrediat̄, pollicetur.n.Hip.hac rōne sanitatē cōseruari.Sed malū ē eū crebri9 repetere.Hmōi p̄terea uomitus pituitā ac flauā bilē eūat uētriculūq; expurgat nihil.n.aliud uētriculū nā purgat,ut fit ī intestinis quæ q̄dē a flaua bile ad ea effusa purgāt̄ remouetq; grauedinē capiti euenientē uisūq; acuit, nauseatiuā satietatē pellit,& illi ī cuius uētriculū bilis quæ cibū corrūpit effundit̄ opitulatur,nā precedēte uomitu cibus repurgatū stomachū reperit p̄hibebūtq; uentriculum ab abominatione rei pinguis,uereq; appetētie deiectionem tollet,& ne acuta & acida atq; acria desideret,& cōfert lassitudini corporis ac ulceribus renū & uesice est quoq; p̄sentaneū remediū morbo elephāti &uitioso colori morboq; comitiali a uētriculo p̄uenienti morbo ue regio ac orthopnee tremori ac resolutioni estq; remediū efficacissimū illis q̄ īpetigīe laborāt. Debet aūt semel aut bis ī mēse post repletionē mīstrari,nō obseruato aliquo statuto circuitu, neq; nūero dierū certarū.Vomitus deniq; magis ei conuenit qui natiuo temperamento biliosus ac macilentus est.

¶ Caput. 14. fen quartæ. De nocumentis uomitus qui modum excedit.

SI uomit9 modũ excedat ꝑcul dubio nocebit uẽtriculo eũq; debilitabit atq; dissoluet & ut materie ad eũ tẽdãt ꝓpẽsiorẽ reddet, thoraci quoq; ac uisui, dẽtib9, dolorib9 capitis diuturnis nisi ꝑ uẽtriculi cõicationẽ id fiat satis officiet. Sed & morbo cõitiali q ex capite fit nocet, & nõ ꝑꝑ iferna mẽbra. Immodicus quoq; uomit9 epar pulmonẽ uisũq; ledit, & forte aliquas scindet uenas. sũt tñ nõnulli q cito repleri cupiũt, & cũ nõ possũt id ferre ad uomitũ se cõuertũt. qđ qdẽ negociũ i pessimas egritudines diuturnas eos ducet. Debet igitur repletionem cauere cibumq; ac potum equare.

¶ Caput. 15. fen quartæ quonam pacto ꝓuidẽdũ sit casibus qui uomẽti accidere solent.

QVæ uomitũ ꝓhibẽt abũde a nobis dicta sũt tẽtiõi uero ac dolori sub ꝓcordiis eueniẽtib9 satis cõfert calefacere ea fomẽtis aq̃ calide madidis adhibitis, oleisq; leniẽtib9: cucurbitulisq; ignitis. Morsum uero ualidũ q i uẽtriculo relictus ẽ tollit pot9 iuris pĩguis facilis ꝯcoctiõis locũq; oleo uiolaceo i ungere admixto oleo ex uiolis luteis seu albis q̃ cheiri ab arabib9 nũcupaẗ ꝯfecto ex pauca cera. S3 si singlt9 accidat & ꝑseueret sternutatiõe ac cal'a aq̃ sesim hausta mitigaẗ đ sãguis uero

Al. lĩa mouent

uomitu,iam in sermone nocumētorū uomit9 egimus. Tētioni uero(quā tetanū uocant)ac morbis frigidis ac sopori uociq; intercepte q̄ uomitū subsequi solet succurritur extremorꝫ deuíctione atq; forti frictione uētriculiq; cale factione ex oleo oliuarū in quo decocta sit ruta & cucumeres siluestres(qui elateriū dicit) & potu aquæ mulsæ ex aqua calida quo reme dio utatur ille qui sopore correptus est in eiusq; aures immittatur.

Caput.16.fen quartæ quid agēdum ubi uomitus modum excesserit.

IS dormire debet omniq; ídustria sōnus cōciliandus est,extremaq; deuinciēda sunt ut in aluo sistenda facimus,uentriculo quoq; remedio est admouere emplastra uim astringēdi habentia,confortátia.At si uomitus immodicus fuerit,& adeo expulerit ut sanguis euacuetur,tunc potu lactis ex uino mixti,quattuor cotylarum quātitate(seu sextariorū)id ꝓhibeatur,nā hoc lesionē medicamenti uomitorii hebetat sanguinēq; prohibet ac aluū mollit.Quod si ꝑterea partes thoracis & uentriculi a sanguine expurgare cupieris ne coagule tur,syrupum acetosum niue infrigidatum sensim ei propinabis.Et aliquando ad id ualet potus succi portulace ex gleba armena. Ad si medicamen quod excrementa uentriculi per uo

mitum euacuauit, modum excessisse metuis alio loco petēda sunt remedia. Vomitoria uero medicamenta iuxta suos ordines & quo pacto quodlibet eorꝫ propinari debeat, & presertim helleborus ex cōmentariis de compositione medicamentorum ac de materia simpliciū medicaminum petendum est.

¶ Caput. 17. fen quartæ. De clysteri.

CLyster quidē est prestātissimū remediū ꝑ excrementis euocandis ab ipsis intestinis ac ad mitigandos dolores renū & uesice eorūq; apostemata, & ad egritudines intestini coli, ac ad trahenda excrementa a mēbris principibus supremis. Verum acres clysteres epar debilitāt febrimq; pariūt ualent præterea clysteres ad discutiendas reliquias quæ post euacuationes relinquuntur. forma uero clysteris & quo pacto fieri debeat iam in tractatiōe de dolore colico nobis explicatum est. Melior autē situs quo uti possit qui clysterem recipit est ut supinus iaceat deinde supra partem doloris accubat. Tempus uero cōmodius est quādo aer frigidior existit, uidelicet anteq̄ grauedo molestia perturbatio ac animi deliquium ïualescat. balnei aūt natura est humores excitare eosq; dissipare. Clysteris uero eos trahere qui retenti sunt iccirco ut plurimum non iuuat prepónere balneum clysteri. Et si quis intestina ha

buerit uulnerata indigeat tñ clysteri siue pp febrē siue ob aliā egritudinē & timeat ne clyster retineatur, is ꝑcul dubio debet sedem ac umbilicum aliasq; partes circunstantes milio calido calefacere.

Caput. 18. De linimentis.

INter remedia quæ essentiā morbi attingũt est linimētũ. quādoq; autē medicamentum ipsũ geminas obtinet uires. tenuē uidelicet ac crassam. uerũ quæ tenuis est magis desideratᷣ q̄ crassa. Qđ si crassities eius tenuitati equetᷣ cũ fiet emplastrũ pars qdē eius tenuis penetrabit, crassa uero retinebitᷣ, acqritᷣ aũt iuuamentũ ꝑ id quod penetrat ueluti solet efficere coriandrũ, cũ fit ex eo & polenta emplastrum ad strumas (scrophulas dicũt.) Emplastra tamē linimētis similia sunt uerũ emplastra sũt crassa tenacia. liniméta uero fluida, Multotiēs quoq; linimēta admouētur ex frustis pāni. Cũ igitᷣ mēbris nobilibus uelut iocinori & cordi imponuntur si huiusmodi pannus ex cruda aloe suffitus fuerit summopere iuuabit uiribusq; linimentorum odoratam uim prestabit prout res exposcet.

Caput. 19. fen quartæ. De embrochis seu irrigationibus.

EMbroche quidē prestātissima presidia sũt ubi desideratur ut a capite & aliis particu-

lis aliquid dissoluatur, ac ubi necessarium est tẽperaturã aliquã ꝑmutare, Q đ si aliqua mẽ/bra postulãt irrigationẽ calidã & frigidã si eo nõ cõfluãt excremẽta primo quidẽ calidã irri/gationẽ mox aquã frigidam admouebis ut robur illis inferatur. Q đ si contra res se habeat: tunc ab aqua frigida incipiendum est.

¶ Caput. 20. fen quartæ. De uene sectione.

VEne sectio est euacuatio uniuersalis quæ plenitudinem euacuat & ipsa plenitudo est humorum generatio in uenis, maior q̃ sua mediocritas exposcat. Vena autem incidi de//bet duorũ alteri. nempe uel illi qui egritudĩnibus obnoxius est, in quas corruet si eius san/guis multiplicetur, uel qui in eas iam incidit, horumq; utriq; uel pre sanguinis exuperãtia uel pre eius malitia aut ꝓpter utrũq; uena se//catur. Egritudines uero quibus ille paratus est incurrere sunt coxendix & podagra si sangui/nee eiuscemodi egritudines fuerint dolorq; articularis qui a sanguine ẽ, & sanguinis screatus cum accidit alicui propterea ꝙ in eius pul/mone, aliqua uenula rupta fuerit parum ad/modum conglutinata, quæ quidẽ scindetur si sanguinis uel minimum augeatur. Ad hæc q parati sunt incurrere morbũ comitialẽ & attonitũ (quẽ apoplexiã nõcupãt) ac atrã bilẽ ex sã guis redũdãtia & gña angĩe uiscerũq; abscess9

atq; calidas lippitudines (quas ophthalmias dicũt.) Is etiã cui sanguis hemorroidarum q̃ cõsueuit effluere: suppressus est: ac mulieres q̃bus mẽses restricti sunt uene sectione indigẽt. Horũ tamen duorum color non indicat necessariã esse uene sectionem: ob eorũ squallidum obscurũ colorẽ albumq; atq; citrinum. Porro qui membra intrinsecus imbecillia ex calida tẽperatura obtinẽt his profecto satius est tẽpore ueris sanguinẽ detrahere etsi nondum ĩ huiusmodi morbos inciderit. Item percussis uel ab alto delapsis sanguis demẽdus ẽ ad precautionem: ne in eis apostema oriatur. Adhuc aliquo apostemate laboranti de quo ne ante maturationẽ rumpatur uereatur sanguis detrahẽdus ẽ etsi uene sectione non indigeat neq; ulla adsit redundãtia. Scire quoq; debes q̃ si in huiuscemodi morbos nõdũ qs ĩciderit. timeat tñ ne eis corripiat̃ tuti9 ei cõcedi uene sectionẽ. Sed si in eos iam lapsus fuerit tũ in eorũ principio penitus abneganda est. attenuat enim excremẽta per corpusq; ea permeare facit & sanguini integro ea quoq; admiscet: immo nihil forte oportuni euacuabit cogetq; uene sectionẽ nõ sine noxa repetere ubi uero cõcoctio apparuerit & principium atq; uigor iam transierit: tunc si uenam secare est necessariũ & nihil prohibeat secetur. Atqui nec uene incisio nec
euacuatio

euacuatio est facienda in die motus morbi: est enim dies qua tum requies tum somnus idu/ci debent in eaq; ipse affectus incitatur. Cunq; egritudo habuerit iudicia (quæ crises appellãtur) ac lõgi fuerit spatii. haud quaq̃ debet mľta quantitas sanguinis euacuari imo si fieri potest qescat sin minus parce fiat sanguinis de/tractio & sanguis qui per uene sectionem de/tractus ẽ suppleatur corpori si poteris. robur q; uirium custodias in iudiciorum pugnã. Et si quis iam diu non est usus uene sectione & ĩ hyeme lassitudine corporis molestet̃, ei profe cto uena incidenda est & sanguis ad uirtutem roborandã restituẽdus. Cæterũ uene sectio tra hẽdo ad cõtrariũ aluum ualde astrigit. Porro cum ex copiosa sanguinis missione uires im/becilliores reddũtur multi humores uitiosi in de gignuntur. Animi autem deliquium, quod syncopis uocat̃, accidit quidem initio uene se ctionis quia quod insuetum ẽ obuiat precedẽ/te tamen uomitu id prohibet̃. Itidẽ efficit uo/mitus factus dum accidit syncopis. Nec te late at uene sectionẽ perturbationẽ excitare donec quiescat. Dolor adhuc colicus raro cũ sangui/nis missione cõplicari potest. Grauidis præte/rea ac quibus mẽstrua redduntur nõ concedit̃ uenæ sectio nisi magna emergẽte necessitate ueluti si necessarium sit magnum sanguinis

excreatũ sistere si uires cõsentiãt. Scire adhuc debes nõ reqri semꝑ uenæ sectionẽ ubi adsint signa repletiõis ꝑdicte ímo fortasse erit repletio ex crudis humoribus & tunc sanguinis detractio ualde nocebit. Q̃m si uenã secueris nõ fiet cõcoctio & uerẽdũ est ne eger pereat. Ille ꝑterea in quo atra bilis superat nihil offendetᷣ si uena ei scindatᷣ & postea purgatione euacuetur. Sed ipsum colorẽ inspicere debes. sub conditione quã dicemus tentionẽq; animaduertere nã si tẽtio ꝑ corpus expãdatur ipsa cõiectura docebit uenæ sectionẽ esse necessariã. Sed si sanguis eius optimus paucus fuerit & in corpore multos humores uitiosos habuerit: tunc sanguinis missio bonũ tollet & uitiosum relíquet. Sed si qs paucũ & malũ obtinet sanguinẽ & ad aliquod mẽbrum se cõuerterit ita ut illud ualde offendat, nec a uenæ sectione excusari possit. tum exigua quantitas sanguinis detrahatur mox optimo alimẽto refici debet. Deinde tẽporis spatio iterũ alia uice sanguis mittatᷣ ut uitioso sublato optimus restituatᷣ. Q̃d si eius uitiosi hũores fuerít biliosi oĩ ingenio uti oportet ut prío solutione alui aut uomitu euacuentᷣ & qescãt oĩq; studio reqes atq; ociũ ègro inducãtur. Sed si crassi fuerít hũores. antiq iusserũt balneo uti & aluũ subducere. Nõnũq̃ ꝑterea añ sanguinis missionẽ & postea añ

repetitionẽ exhibebũt ſyrupũ acetoſũ ui atte/
nuãdi obtinentẽ cũ decocto hiſopi & ſatureie.
At ſi cogaris uenã icidere uirtute exñte debili
ob febres aut uitioſos hũores tũc ſãguis detra
ctionẽ i plures uices ptiri ut pbauimus ſatius
erit. Porro anguſta uenæ ſectio uirtuti utilior
ẽ, uerũ forte ſanguis tenuis & clar9 ex ea fluet
craſſ9 iterí ac turbulẽt9retinebit. Latior uero
citi9 ai deliqũ iſert, & ad expurgationẽ magis
facit ad pglutinationẽ uero tardior ẽ. cõmodi
or ãt ẽ illi cui ut mũdificet. uena ſecat atq; pin
guib9 itidẽ tpe hyemis latior cõmodior eſt ob
ſanguinis coagulationẽ. eſtate uero anguſtior
ſi ea indiguerit. Cũq; uena inciditur iaceat ſu/
pinus. huiuſcemodi enim ſitus ẽ ad uirtutem
cuſtodiendam aptior, nec in animi defectũ in/
curret. In febribus aũt uehementis inflãmatio
nis, non eſt uenæ ſectio admittenda nec ini/
tio cuiuſuis febris non acute neq; in diebus
circuitus. ubi præterea in febribus conuulſio
aſſociatur raro debet concedi uenæ ſectio
quamuis uideatur eſſe neceſſaria quia conuul
ſio uigiliam atq; ſudorem affert uireſq; deii/
ciet, idcirco relinqui debet ſanguis qui ſit pro
tempore neceſſitatis paratus. Itidem in febri/
bus non putridis ſi ſanguis mittatur ſit exigu/
us ut pro febrium reſolutiõe ſanguis prõptus
dimittatur. Quod ſi febris non fuerit magni

estus,fuerit tamen putrida.tūc decem illas cō-
ditiones predictas inspicere oportet,mox ue-
nam inspicias quæ si crassa fuerit ad ruborem
declinās & pulsus magnus &figura tumida &
febris in motu suo nō fuerit uelox, tunc uenā
incide uacuo uentriculo.At si urina tenuis uel
ignea fuerit figuraq; ab initio morbi extenua-
ta caue ne uenam seces.Q̃d si febris illa inter-
pellata fuerit ac in uerā quietē desierit in illis
sanguis mittatur.Rigorē quoq; contēplari de
bes nam si fuerit uehemens caue ne uenā ape-
rias inspicereq; debes colorē sanguinis q egre
ditur,qm̄ si fuerit tenuis ad albedinē attinēs il-
lico eū retine.Et ī uniuersum cauere debes ne
egroto duorū alterum afferas,uel humorū bi-
liosorū proritationē uel frigidorum crudita-
tē.Cūq; in febre cogimur uenam secare, non
animaduertas dicta illius qui dicit, eam post
quartam diem non habere locū:imo urgente
necessitate potest admitti etiā post quadragesi
mum:& hæc est sentētia Galeni,quáuis appa-
rentibus ueris indicationibus satius erit eam q̃
citissime anticipare.Q̃d si id quod conuenie-
bat neglexeris tunc quocūq; tempore poteris
uti uene sectione,dūmodo cōueniat.utere ea,
consideratis tñ prius illis decem cōdictionibus
iam dictis.Nonnūq̃ præterea fit uene apertio
etsi non indigeas ea in ipsis febribus,ut dimi-

nuta materia eam natura superare ualeat, ipsa tamen habitudine etate uiribusq; una cum reliquis consentiẽtibus. In febre uero ex sanguine pendente nõ potest euitari sanguinis detractio quæ in principio nõ exhuberans, tempore tamen cõcoctionis copiosa fiat. Sepissime tamẽ recedit ipsa febris post sanguinis detractionẽ. In habentibus autẽ tẽperaturã immodice frigidã & in regionibus ualde frigidis & dum dolor est ualidus & post balneum uires dissoluens atq; post ueneris usum, in etate quoq; minore quatuordecim annoꝝ euitãda ẽ uenæ sectio quoad fieri poterit, in ætate senii quoq; quantum fieri poterit caue ne sanguinem e uena mittas nisi forte in corporis habitu ac musculorũ dẽsitate uenaꝝ amplitudĩe earũq; plenitudĩe, ac coloris rubore cõfidam9, his.n. hortãtibus tã senioribus q̃ pueris potest concedi. Iuniores uero parca sanguinis subductiõe paulatim ad id duci debent. At quicũq; supra modum sunt obesi uel macilenti aut carnis raritatẽ obtinẽtes & pituitosi tumidiores, & puerulí qui sunt sanguinis expertes his uenam incidere quãtũ possibile est caue & qui diu egrotauerint nõ sine maximo discrimine sanguinẽ detrahere licet nisi forte in his sanguinis corruptio id hortaretur, tunc enĩ potest sanguis mitti, & illum ĩspicere debes qui si niger crassusq;

fuerit eum extrahe. Sed si eũ album tenuem uideris claude statim quoniam maximũ periculũ afferet. Post cibi repletionem quoq; cauendũ est uenam incidere ne humor incoctus ad uenas trahatur loco rei euacuate: quod quidem obserdandũ adhuc est uentriculo existente repleto ac intestinis: excremento sicco concocto uel fere cõcocto abũdantibus. Sed quod in ipso uentriculo & sibi annexis existit uomitu euacuare studeat: ab ĩtestinis uero inferioribus ut fieri poterit etiam si clysteri id fiat. Porro qui fastidio laborat caueat uenam aperire sed differat donec eius satietas concoquatur. Caueas etiam ne uenam incidas eius qui acumen sensus uentriculi uel imbecillitatem & generatione bilis in ipso uentriculo infestari solet is cauere debet ne a uenæ sectione incurrat periculum: & presertim dum est ieiunus. Eũ aũt q acumen sensus oris uẽtriculi obtinet, cognosces, qa à rerũ mordicãtiũ deuoratione molestaẽ. Qui uero imbecillũ ipsũ habet: eo quod ipsam quoq; appetẽtiam habet imbecillẽ: doloresq; uẽtriculi patitur. At cuius orificiũ uẽtriculi cholerã recipit: uel solet sepissime in eo generari: ex assidua nausea: ac frequentissimo bilis uomitu: nec non ex eius oris amaritudine id dignoscere poteris iis inq̃, si uena feriatur: nõ habita præcautione prius ad oris uẽtri

culi confortationem, in maximũ incurrẽt diſcrimen: & forte aliq eorum mortem ſubibũt. Quo circa ſi quis acute ſentit, uel qui imbecillioris uentriculi eſt, debet ſumere fruſtra panis puriſſimi muſto cocto acetoſo odorato perfuſa. At ſi ea imbecillitas à frigido temperamento proueniat: tunc debes ea perfundere: aqua muſcata (quam ſuch uocant arabes) cũ aromatibus: aut ſyrupo de mẽta odorato in quo muſcus ingreditur: aut miua muſcata: deinde uena ſecetur. Ille uero in quo bilis generatur: debet uomitum aqua calida liberaliſſime epota prouocare, ex ſyrupo acetoſo deinde aliquid deguſtare: parumq; quieſcere: mox uenam ſecare: oportet autem uti omni diligentia: ut id quod de optimo ſanguine deperditũ eſt reſtituatur: ueluti carne ſuper carbones aſſa ſi robuſtus fuerit: quãuis ſit is cibus ſatis grauis: nam ſi concoquatur in multum ac optimum conuertetur alimentum. debet tamen eſſe id exiguæ quantitatis: quia uenæ ſectio imbecillem reddit uentriculum: porro quandoq; inciduntur uenæ: ut profluuium ſanguinis e naribus nel utero aut ſede uel ex thorace prohibeat̃: aut ex aliquibus uulnerib9: ut ipſe ſanguis ad oppoſitã retrahat̃ partẽ: hoc enim eſt p̃ſentaneũ remediũ. foramen aũt debet eẽ ualde anguſtũ. uiceſq; debent pluries iterari,

non tñ eadem die(nisi urgẽte necessitate) sed
Al. lr̃a alternis diebus:& qualibet uice minor fiat de
uariis tractio:& ut summatim dicã:pluribus uicibus
sanguinem detrahere, satius est, q̃ multiplica-
re quãtitatẽ:ferire præterea uenã:cũ nõ fuerit
necessarium:bilem incitat,ariditatẽq; linguæ
relinquit & alia id genus: cui rei succurrendũ
est:aqua ordei ex sacharo & si quis sanguinis
missionẽ repetere uoluerit:& ex priori uenæ
sectione:nullum conuulsionis nocumentũ:se
quutũ fuerit:uel aliud simile:uenã manus per
lõgũ debet incidere:ut motu artus prohibeat̃
cõglutinatio & dilatetur. Sed si adhuc dubita
ueris ne celerrime coalescat:tũc pãnum oleo:
& pusillo salis madefactũ supponas:qui supli
getur:porro, si quũ uenã apueris scalpellũ per
unxeris:uelox qdẽ conglutinatio ꝓhibebitur
dolorq; mitior erit dummodo leniter: oleo
uel alio simili superinungatur: aut ipso oleo
madefiat deinde panno detergatur. Dormire
insuper inter uenæ sectionẽ:& iterarionẽ:fora
men coalescere celeriter cogit. Nec obliuioni
tradas. quod diximus solutiuã euacuationem
in hyeme:diem austrinã desiderare: idem enĩ
expostulat ipsa uenæ sectio:foramen præterea
uenæ sectæ:delirãtium & stolidorũ:ac eorũ q-
bus noctu. tẽpore somnii:sanguis ĩmittẽdus ẽ
debet esse angustũ: ne sanguinis profluuium

inducatur. Idemtidem cui nō ē necessaria iteratio. fieri debet. Nec te lateat iterationem eē tardādam: iuxta magnitudinem imbecillitatis. Quod si nulla affuerit imbecillitas eius terminus est una hora. At si per huiusmodi sanguinis missionem intēdimus attractionē facere: tunc eius terminus erit unus dies. Obliqua autem uenæ apertio: illi qui eadē die: ea uero: quæ per latitudinem: illi qui statim eá iterare proposuit: conueniētior est. Sed quæ per lōgū fit: magis conuenit illi: qui nō est contentus una tātū iteratione. & illi q per multos dies. quottidie uult de suo sanguine aliquid detrahere: & quanto uenæ apertio maiorem intulerit dolorē: tanto tardius conglutinabitur: Porro quū per iterationē uberrima fit euacuatio: affert animi deliquiū nisi forte corpus ad plethoriam declinet: aut ille cui iteratio fit: aliquid preassumpserit. Inter uenæ apertionē præterea & iterationem: dormire. excremēta cū sanguine expelli prohibētur: cū humores p somnū ad imá partē corporis retrahantur. Inter cætera autem iuuamenta iterationis unū ē uidelicet: ꝙ uires illius cui sanguis mittit cō seruátur: ac euacuatio ei conueniēs perficitur. Melior uero iteratio est: quæ duobus aut tribus differtur diebus. Ad hæc illico à uenæ sectione: dormire lassitudinē mēbrorū inducit.

Balneum quoq; ante uenæ sectionem fortasse reddet eá difficilem, quoniá cutim crassiorem ac leniorem efficit: eamq; lubrico lapsui parat, nisi is crassissimũ habuerit sanguinem: Ille præterea cui uena secatur: non debet unica uice tantum cibo repleri. Sed sensim cibari, & in primis tenui uictu uti. Neq; post eam quoq; deambulare debet. Sed supinus iacere: nec post eam etiam debet uti balneo dissoluente. Et cum ex uenæ sectione, manus intumuerit alterius manus uena secari debet & quantum uires ferunt sanguinem extrahere: & tumori unguentum cerusæ admoueatur: & partes circũiacẽtes: remediis uehementer frigidis liniantur. Si quis præterea abundátiam humorum habuerit & ei uena feriatur: ipsa quidem uenæ sectio erit causa irritationis illorum humorum uelocisq; motionis ac mixtionis eorum, indigebitq; frequenti uenæ apertione. Ad hæc sanguis melancolicus, frequentem desyderat uenæ sectionem, quam statim alleuiatio excipit. In senectute tamen aliquas postea inducit egritudines ut morbum attonitum (apoplexiam uocant) porro uenæ sectio sepissime excitat febres. Sepissime tamen putredinem dissoluit. Cuicũq; præterea sano sanguis detrahitur assumendum est id quod in tractatione de uino predictum est. Nec te la-

teat, nihil aliud q̃ uenas uel arterias in corpo-
re aperiri, ſed arterias rarius, idq; non ſine diſ-
crimine ob ſanguinis profluuium. & raro ge-
nerat apoſtema: & id quidem quum ſciſſura
fuerit ualde anguſta. uerum cum non time-
mus ſanguinis profluuium arteriæ, ſummo-
pere iuuat in quibuſdam egritudinibus parti-
cularibus: propter quas inciditur ipſa arteria.
precipuum autem iuuamentum, quod ex ar-
teriæ inciſione acquiritur, eſt ubi in aliquo
membro ei uicino aliquæ malignæ egritudi-
nes fuerint: quæ à ſanguine tenui calido de-
pendent. Si igitur incidatur arteria illi uici-
na nullo iminenti periculo: tunc ſummopere
opitulari uidetur.

Al. lr̃a & minimũ q̃d faci at eſt apa

In manu autem ſex uenæ inciduntur uideli-
cet capitalis (quam uocant cephalicam) & me
dia (quam nigram appellãt) & iecoraria (quæ
baſilica nuncupatur) & funis brachii, & quæ
inter anularem & minimum digitum inter-
currit (quam uocant arabes ſceilem.) Et axilla
ris, quæ eſt ramus iecinorinæ: ſed inter omnes
cephalica eſt tutior. Et quelibet illarum tri-
um debet ſupra angulum cubiti brachii incidi
non infra, neq; e regiõe ipſius, ut ſanguis poſ-
ſit cõmode egredi quum deſtillat. Nocumen-
taq; neruorũ atq; arteriarũ tutius euitãť, itidẽ

de cephalica intelligi debet. Incisio tamen earum p longum tardius conglutinatur. quoniam sũt articulose: in nõ articularibus uero res opposito modo se habet. Sed uena coxendicis ac anularis & reliquæ uenæ debent p lõgũ incidi. Cephalica aũt debet incidi ĩfra caput musculi in loco molliori: & foramen amplũ fieri. Nec foramen foramini addatur: quoniã apostema parit. Et si qd erroris cõmittatur in uenæ cephalicæ sectione: ut plurimũ id nõ committitur unica tãtum percussione quantũcũq; fuerit magna, Sed læsio ex iteratis percussionibus infertur. Eius uero sectio quæ tardius coalescit: est illa quæ fit p lõgũ. Quod si sectionẽ te iterare cogitas: dilata foramen: & si non inueniatur: queratur aliquis ramus partis exterioris brachii. At media uena: ob neruum sub ea existentẽ periculũ minatur. Nõnũq̃ tamen inter duos neruos iacet: & tũc oportet uti omni diligẽtia: ut per lõgũ incidatur, eiusq; sectio uenã leniter perstringat: & fortasse super ipsã extabit aliquis neruus tenuis instar chordæ ĩtẽtus. quæ quidem res dignosci debet: & caueri ne percussio eũ offendat: quoniã diuturnã sensus destructionem pariet.

At qui neruos crassiores obtinet. is ramus ĩ eo manifestior est. in quo si error cõmittatur erit maioris nocumẽti: quod si error cõmittat̃ &

percussus fuerit ille neruus, non agglutines sectionē uenæ sed admoue ei, quod conglutinationē cohibeat: & cura eam curatione uulnerū neruorū, de qbus iam in libro quarto fecimus sermonē. Caue præterea ne quod infrigidet, ut est succus solani & sandalū ei admoueas: sed eius partes totūq; corpus calido oleo pungas. Venam autē funis brachii satius est in obliquū secare: nisi utrīq; subterfugiat: tūc enim in lōgū incidatur. Basilica uero maximo cū discrimine inciditur propterea q̃ arteria ac musculi neruiq; sub ea existūt, animaduerte igitur in eius incisione: quoniam si ícidatur arteria uel nullo modo: uel cum maxima difficultate sanguis sistetur: sūt præterea aliqui habētes utrīq; circū basilicā duas arterias quarū si una describat̃ existimatur esse in tuto: cū tñ forte feriet̃ altera. Id aūt animaduertēdū est: & cū ligatur apparebit ibi ut plurimū tumor uel arteriæ: quādoq; uel basilicæ: sed utcunq; fuerit debet solui deligatura tumorq; blāditer pungi, deinde iterū ligare. Quod si iterum tumor redeat: tu quoq; iterū redi ad idem, & si id nō sufficiat: nō erit inutile si basilicā dimittas: & ramū: qui dicitur axillaris qui ad īternam partem brachii infra existit īcidas: multoties quoq; tumor augetur. & multoties ligatura sedat pulsum arteriæ, eamq; eleuat & attollit &

pro uena reputatur, & inciditur: cũq; aliquã li gaueris uenam & ex huiusmodi ligatura ap/ pareant super ipsam ueluti lenticulæ & cicera, tũc quod de basilica diximus idem hic agere debes: Basilica insuper quanto inferius ad bra chium eam incidas, tanto tutius est. Scalpellũ aũt debet per uenã ꝓcedere uersus oppositam partem arteriæ: & error qui in basilica comit/ titur, nõ est ratione arteriæ tãtũ: Sed quia sub ea est musculus & neruus. & eorũ causa error cõmittitur ut iam paulo ante diximus. Iudici/ um uero quo dignoscere possis errorẽ fuisse cõmissum in basilica & fuisse percussam arteri am: est quia sanguis tenuis egreditur flauus & quodã ueluti saltu eiaculatur, leniq; ac demis so quodã tactu. & tũc debes celeriter aliquid ĩ foramẽ intromittere uelut pilos leporis ex ali qua portione thuris ĩ pũluerẽ redacti, & achil/ leã sideritẽ (quã supciliũ ueneris, & sanguinẽ dracõis uocãt) & aliqd aloes & mirræ & chal/ citidis & mysi, & asperge cũ aqua frigida quã/ tũ poteris: locũ aũt incisionis arcte liga: q̃ astrĩ cta nõ soluat̃ ꝑ tres dies: post tertiũ uero diem adhuc debes obseruare: quãtũ poteris: ut em/ plastra astringẽtia ei parti adhibeant̃. Multi tñ sunt q illã arteriã penitus secãt ut uena cõuel/ lat̃ & carne cooperiat̃ astringaturq;: sed com plures ob sanguinis profluuiũ perierunt. Aliq

etiá ob uehemétē dolorē ligaturæ cui9 ſtrictu/ra ualida querit̄ ad ꝓhibendū fluxū ſanguinis arteriæ:ita ut mébrū ad ꝑditionem deuenerit mortē ſubierūt. Nec te lateat ꝙ nōnūq̄ ſanguinis ꝓfluuiū accidit quoq; in uenis. Ad hæc ſci/re debes:ꝙ uena humeralis ex collo & ſupra ipſū magis:infra uero:minus de ſanguine euacuat,nec terminū regionis hepatis ac partiū ꝑ/cordiorū tráſit:neq; de inferioribus partibus aliqd educit:quod alicuius ſit mométi. Media præterea:commune habet iudicium inter ce/phalicam & baſilicam:& ipſa iecinoria euacu/at a partibus thoracis:quæ ad inferiora uer//gunt. Et brachialis ſimilatur cephalicæ:ea ue/ro uena: quam ſceilen uocant: dextra qui//dem ut aiunt doloribus hepatis: ſiniſtra ue//ro lienis cōferre uidetur:& ut debeat apertio eius tandiu dimitti:donec ſanguis ſua ſponte ſiſtatur. Manus præterea eius cui uena ſecatur debet calidæ aquæ admoueri:ne ſanguis facile retineatur dum ſegnius fluit ut pluribus eorū quibus uena ſceilen ſecatur euenire ſolet:pre/ſtantior autem ſectio ipſius ſceilen eſt: quæ in longum fit. Axillaris uero idem eſt cum baſili/ca iudicium. At qui arteria:quæ in manu inci/ditur:eſt illa quæ ſuper dorſum palmæ exiſtit, quæ iter idicē & pollicē iacet:& eſt ꝑſens reme diū epatis ac ſepti tráſuerſi doloribus antiqs:

& Galenus refert se uidisse in somnio uirũ dolore epatis laborãtem, cui precepit hoc, & ita fecit, unde sanatus fuit. Secat̃ adhuc nõnunq̃ alia artetia, quæ magis hac ad internam partẽ palmæ declinat, quæ q̃dem simile huic affert iuuamẽtũ. Si quis p̃terea uoluerit e uena manus sanguinẽ emittere: & non potest: nequaq̃ uiolẽtam inuolutionẽ, ac delegationẽ, importune agat, neq; percussionem scalpello iteret: sed sic per diẽ uel biduũ dimittat. At si cogat̃ percussionẽ iterare: eam quidẽ supra nõ infra primã iteret. Violenta autẽ ligatura apostema affert. Infrigidare quoq; fasciã: eamq; ex aqua rosacea uel aqua frigida humectare satis cõuenit & cõfert: ligatura quoq; nõ dimoueat cutẽ a suo loco nec ante nec post uenæ sectionẽ. Valida præterea deligatio in corporibus macilẽtis est causa inanitionis uenarũ ac sanguinis retẽtionẽ sed in pinguioribus lenta non permittit apparere uenas, nisi ualida fiat. Quidam quoq; eorum q uenã incidũt solẽt uti astutia ut dolor nõ percipiatur, soporẽ manui ex forti ligatura inducẽdo per horã. Nõnulli tñ scalpelli aciem oleo perungũt & hoc ut paulo ante diximus dolorẽ mitigat: conglutinationẽq; remoratur. Cũq; predictæ uenæ in manu non apparuerint sed rami earũ. tunc manu premi debent fricãdo. Quod si cessante frictione cõ-

festim

festim eo fluxerit sanguis qd & locus intume/
scat, tūc icidant, sin min9 nequaq̃. At cū ablue
re uoluerit trahat parū cutim ut foramen clau
dat, mox suo loco eā restituat. fascia aūt optīe
adhereat. Estq; cōmodior q̃ in orbē fit inuolu
tio eaq; supinuolui debet. Cūq; in foraminis
orificio pinguedo apparuerit, sensim intro re
uocari nec abscindi debet, neq; in his ē adhibē/
da dilıgētia ut fiat iteratio sine ꝑcussione. Hu/
ius tñ negocii sentētiā adhuc ꝑficiā in calce hu
ius capitis, nā interloquēdū de eo obiter in ser
monē incidimus. Nec te lateat sanguinis astri/
ctionē, incisionisq; ligationē: habere tēpus sibi
statutū, & si id diuersū sit: nā aliqs & si febriēs
fuerit: poterit ferre emissionē qnq; aut sex li/
brarū sanguinis: qdā uero & si san9, adhuc uni
us libre extractionē sustinere nequit. Circa hoc
tñ tria sūt cōsiderāda. primo leuitas raritasq;
sāguinis. secūdo color eius. fortasse tñ faciet ī
maximū incurrere errorē si prio tenuis ac al//
bus egrediat. At si signa plethoriæ ibi appare/
ant & res ipsa sectionē uenæ expostulet nō de/
cipiaris. Quādoq; ēt sanguinis color fallit ī ha
bētibus aliq̃ apata: qm̃ apa trahit ad se sangui/
nē. Tertio uero pulsus quē haud quaq̃ negli//
gere debes. Cūq; sanguinis ipetuosus exitus lā
guere ceperit: aut color sanguinis: uel pulsus
ipse mutati fuerint ꝑsertim ad debilitatē: tunc

eum retine,itidē si oscitationes ac pandicula/
tiones nauseaq; acciderit. Quod si cito color
aut impetus mutetur recurre ad pulsum : cui
adhibēda est in hac re fides. Incurrūt præterea
facillime in animi deliquiū:qui calidi sunt tē/
peramēti macilēti & corpore raro, difficilius
uero q temperaturā moderatā carnisq; densi/
tatē obtinēt. Dicit̃ adhuc, q̄ q secādæ uenæ ar
tē profitet̃:debet plura habere scalpella. quo/
rū aliqua latiorē:aliqua uero angustiorem ha
beāt aciem. Quæ uero latioris sunt acuminis:
uenis qdem fugiētibus ac declinātibus maxi//
me accomodantur:ut sunt uenæ iugulares. Is
adhuc debet habere pillulā bōbacineā uel seri
cinam. Habeat quoq; instrumēta ad uomitum
faciēdū idonea:siue ex ligno siue ex pēna fue//
rint. Nec omittat habere apud se pilos leporis
& medicamen aloes & thuris. folliculū musci
& electuariū ac trochiscos de musco : adeo ut
si accidat animi defectus:qui qdem in sangui/
nis. missione maxime timorē affert:imo forte
mortē:festina igit̃ tūc intromittere glomū in
os ipsius ac uomitū ꝓuocato. īstrumēto illi ne
gocio accōmodato : eumq; folliculū odoret:
aliqd quoq; electuarii aut trociscorum de mu
sco deuoret ut uires excitent̃. Quod si sangui
nis ꝓfluuiū ex arteria ꝓueniat : festina replere
foramen leporinis pilis:medicamētoq; aloes.

Et raro accidit syncopis dum sanguis ægredi/tur:sed ut plurimũ postq̃ sanguis sisterit acci//dere solet:nisi forte plus iusto effluxerit. In fe bribus autẽ cõtinuis:ac in initiis attoniti mor/bi(apoplexiã uocãt.)In anginis magnisq; ab/scessibus interimentibus ac ualidis doloribus uirtute existẽti forti. ñ pterrearis si uideas syn copim accidere. Sed qm̃ interloquẽdum de ue nis manus incidimus in amplissimã orationẽ de aliis negociis adeo ut & uenas pedis aliasq; ommiserimus:ideo iustũ iudico ad sermonẽ uñ digressi sumus redire. Dico igit̃ inter ue//nas pedis. Aliã qdẽ esse coxẽdicis:q̃ in extrema pte malleoli incidit̃ siue supra:siue infra ipsũ deligãdaq; est pars suprema:uidelicet à crure usq; ad foramen:strictéq; deuoluenda : satius quoq; ẽ eã antea abluere.ĩ lõgumq; incidere. Quod si obscura fuerit.incidatur aliquis ra/mus eius: qui inter anularem & minimum digitum existit. Incidere autem coxendicẽ effi cacissimũ affert p̃sidiũ:& p̃sertim podagræ.ua ricib9:morboq; ælephãti:sed iterare ei9 ĩcisio nẽ difficile qdẽ ẽ. Alia uero ẽ ea uena(quã sa/phenã uocãt)q̃ ĩ iterna pte malleoli locata est & magis q̃ coxẽdicis est euidẽs:hæc aũt ad eua cuãdũ sanguinẽ,a mẽbris,quæ infra hepar exi stunt:eũq; à sup̃nis partibus ad ĩnfernas euocã dum incidit̃:& ideo mẽses uehementer citat

orificiaq; mariscarũ aperit:porro licet rõ ipsa dictitet sectionẽ uenæ coxẽdicis & saphenæ.iuuamẽtũ nõ absimile pstare.Experiẽtia tñ comprobatũ ẽ:lõge efficaciorẽ esse utilitatẽ incisionis uenæ coxẽdicis ĩ dolore coxẽdicũ:& id forte pp eius rectitudinẽ puenit.Venæ pterea saphenæ sectio pstãtior ẽ,q̃ fit in obliquũ ad latitudinẽ uergens.Alia adhuc est uena:q̃ in angulo genu existit nec eius psidiũ ẽ multũ dissimile ab eo qđ saphenæ:Verũ ad mẽses ciendos & sedis hemoroidarũq; dolores,pstãti9 q̃ saphenæ ẽ remediũ.Itẽ ẽ alia uena in postrema pte calcanei sita:q̃ est ueluti ramus saphenæ:& ualet ad ea q̃ & ipsa saphena.Generatim aũt uenarũ pedis incisio:ad egritudines:q̃ fiũt ex materiis caput petẽtibus ac ex atra bile ortis ualet sed uires magis q̃ ea:q̃ uenarum manus debilitat.Ad hæc uenæ:q̃ in partibus capitis incidun tur:satius est eas in obliquum incidere pter iugulares(guidez Arabes uocant.)

Inter uenosa pterea uasa.q̃dã sunt uenæ:q̃dã uero Arteriæ.Venaꝝ aũt alia ẽ uena frontis: q̃ inter duo supcilia ĩsidet:cuius ĩcisio cõfert dolori capitis & psertim in occipitio eius grauediniq; oculorũ atq; antiquo capitis dolori assiduo(cephaleã uocãt)Alia uero ẽ q̃ sup caluariã sedet ad hemicraneã & capitis ulcera secta iuuat.Aliæ adhuc duæ sunt:q̃ apud utraq; tpa

extāt reflexæ uenæ:ac aliæ duæ in angulis la-
chrymalibus(cantos uocāt)q̄ ut plurimū:non
se offerūt:nisi p gutturis suffocatiuā astrictio-
nē:ī qbus scalpellū nō debet ꝓfūdius agi. Quo
niā forte ex ossis pcussione affectus ille orireť
(quē aegylopē seu fistulā lachrymalē uocant)
ex eis tñ exigua quātitas sanguinis distillař so-
let. Earū aūt sectio ad dolorē capitis ac hemi-
craneā:lippitudinēq; diuturnā(quam obthal
miā uocāt)ad lachrymarū distillationē:ad suf
fusiones:seu cecitates:ac ad palpebrarū scabiē:
earūq; ortū &ad nyctilopā satis ualet. Alie quo
q; sunt tres uenæ exiguæ:q̄ ubi desinit extrēa
pars auris:capillis cōiūcta existūt,earū aūt ulti
ma triū euidētior ē,q̄ in initio suffūsiōis & ubi
caput recipit uapores à uētriculo secať. & pro
pterea iuuat ad auriū ulcera & occipitis & par
tis postremæ capitis. Galenus autē negat id qđ
nōnulli affirmāt uidelicet:ꝙ uiri cōtinētes se-
cāt ambas uenas q̄ sunt post aures:ut uirile se-
men illinc abscindať. Sūt & aliæ duæ uenæ iu
gulares q̄ in principio lepræ & ualidæ anginæ
incidunť & ī respirādi difficultate (dyspnoea
uocať)& in asthmate calido:& in uoce rauca:
q̄ inest patiētib9 pulmonariā egritudinē (quā
pipeumoniā appellāt)& in mētagra:seu liche
ne:q̄ ex excessiuo calore sanguinis ꝓuenit:ac ī
lienis affectibus & ṗcordiorū. Et ut paulo ante

diximus huiuſmodi inciſio debet fieri láceola latioris aciei. ligatura aũt debet fieri capite in/clinato ad oppoſitã partẽ ſectionis ut uena tẽ/dať. Inſpiciẽdaq; ẽ ea pars: q̃ ẽ ꝓcliuior: cuius qdẽ pars oppoſita ẽ incidẽda. & obuolutio de/bet ĩ latũ: nõ in lõgũ fieri ueluti fit in ſaphena & coxẽdice. inciſio tñ debet in lõgũ cadere. Eſt & alia uena: q̃ ẽ ĩ extrema ꝑte naſi (quã uocãt leporinã) & incidiť pars extrema naſi bifida: q̃ digito ꝓſſa biſulca uideť ibiq; perforeť. San/guis aũt q dẽ ea fluit exiguus ẽ: cuius ſectio ua/let ad lẽtigines faciei obſcuritatẽq; coloris. ma riſcas: exanthemata: ſeu tubercula naſi ad eiuſ q; pruritũ: uerũ aliqñ inducit diuturnã rubedĩ nẽ faciei: q̃ ſerpigini ſimilatur: q̃ qdẽ adeo per faciẽ expandiť: ut eius nocumẽtũ maius ſit iu/uamẽto. Vene uero: q̃ ſunt poſt aures ſub oſſi/bus eminẽtibus e regione occipitii (Arabes ca/ſaſa ea oſſa uocãt) ſi incidãtur: cõferũt lippitu/dini: q̃ ex tenui ſanguine ortũ habet ac diutur nis capitis doloribus. Alie inſuper ſunt uenæ quattuor: quæ ſuper labia iacent: binæ ſcilicet ſuper ſingulo labio. Quarũ inciſio ulceribus oris ac fauciũ (Alcola Arabes uocãt) necnõ gin giuarũ earũ relaxationi: atq; abſceſſibus & he/moroidibus earumq; ſciſſuris confert. Sunt & aliæ uenæ ſub lingua intra mentum: quæ ad anginas apoſtemata tonſillarum (ſeu ut uocãt

duarum amigdalarum)inciduntur. Reperiũ/
tur adhuc aliæ uenæ sub ipsamet lingua:quæ
ad grauedinem linguæ:quæ a sanguine est or
ta inciduntur:& per longum incidi debent:nã
si per latum incidantur . difficile erit sangui//
nem sistere. Est quoq; alia uena in yma parte
labii:quæ ad oris fetorem inciditur. Item re//
peritur alia uena mandibularum:quæ ad oris
uentriculi curationem inciditur. Arteriarum
autem capitis quædam est apud tempora:quæ
aliquando more aliarum aperitur:aliquando
uero tota discinditur:nõnũq̃ etiam distrahit̃:
quandoq; uritur: idq; ut acres ac tenues de//
stillationes sistantur fieri solet: ut quum ocu/
lus dilatari incipit. Sunt & aliæ duæ arteriæ
post aures : quæ ad uaria lippitudinis genera
ac principium suffusionis hebetudinemq; ocu
lorum & nyctilopam & ad dolorem capitis
diuturnum inciduntur:non tamen sine discri
mine:earumq; agglutinatio tardior est:Gale/
nus autem narrat quendam fuisse uulnera//
tum in gutture:ita ut uulnus eius arteriam at
tigerit:unde immodica quantitas sanguinis ef
fluxit:cui ipse Galenus succurrit : medicami//
ne ex Thure & Aloes & Achilleæ : & Myrræ
itaq; sanguinem suppressit dolorq; diutur//
nus:quẽ ĩ coxa hẽbat ablatus est. Ex uenis præ
terea:quæ in corpore apiunt̃ duæ sunt super

uentrẽ:quarũ altera ſup regionẽ hepatis iacet altera uero ſup lienẽ:ea ãt q̃ i dextra:ad aquã ĩter cutim,q̃ uero i ſiniſtra pte exiſtit ad lienis affectus incidit͛.Nec te lateat uenæ ſectionem hẽre duo tpa.Alter liber.alterũ uero coactũ: ex arbitrio qdẽ eſt:dũ calor diei adeſt pfecta iã cõcoctione:uiolẽtũ uero tẽpus ẽ:dũ urget neceſſitas ita ut differri nõ poſſit:oiſq; cã:q̃ eã p hibeat negligẽda ẽ:Scias adhuc q̧ lãceola non acuta magnũ infert nocumẽtũ:qm̃ nõ ptingendo fallit:& apa atq; dolorẽ parit:cũq; lãceolã intromittis:nõ ĩpellas eã manu comprimẽdo. Sed ſenſim ptrãſeundo eã ducas:ut eius extrema pars:cauitatẽ uenæ attingat.nã ſi pluribus uicibus:id ui iterare conaberis:ei9 extrema acies occulte diſrũpet͛:& ſic uena ſubterfugiet:& nõ ſcindet͛.Q đ ſi ui coneris uenam incidere: malũ addes.Idcirco anteq̃ uenã ferias:& quãdo pcuſſionẽ iterare cupis.debes expiri in tua cute:quo pacto lãceola ſe hẽat.oĩ pterea induſtria conari debes ut uena ĩpleat͛ ſãguineq; tumeſcat.Sic.n.lubricus lapſus ac receſſus ei9 mĩnus fiet. Q đ ſi uena occulta fuerit nec ĩpletio ſub digito appareat:tũ iterũ atq; iterũ eã ſolue & liga:atq; punge:& deligationẽ modo ſurſũ modo deorſum pmuta donec ſe offerat.idq; tibi ſuccedet:ſi latitudine extremitatũ duorũ digitorũ locũ ubi ſcis uenã expãdi palpaueris:

ita ut qñq; altero digito premas. altero uero: sanguinē e uena eminere facias: ita ut digito: q pmanet firmus manifeste pcipias & dū eleuat̃ uacuetur: & dū remittit̃ obseruet̃. & inter ulti mā lāceolæ extremitatē & manū, aliquantula debet intercipi distātia: ne ad neruū uel arteri/ am eū penetrare faciat. tutiusq; est ut uena im pleatur ubi sit tenuior: lāceola insuper debet pollice & medio digito apphēdi idexq; dimit tat̃ ad tētādū: ac in media lamine apphēdi de/ bet & nō supra: qm̄ nō esset recta apphēsio. Cū q; uena ad aliā partē dimota fuerit occurras ei ligatura & apphēsione cōtrarie ptis. Quod si utriq; dimoueat̃ indifferēter: caue ne eā p lon gū incidas. Scias adhuc q; deligatio & depres/ sio debet fieri iuxta duritiē ac cutis crassitiē & carnis multitudinē: debetq; ipsa deligatio pro xia fieri. At si deligatio uenā occultauerit. de scribe eā: & caue: ne ipsa descriptio, mobilitate ligaturæ recedat: à sua rectitudine. & cum hoc adhuc suspēde uenæ incisionē. qđ si uena cum difficultate repleat̃ & eleuet̃: tūc pfunde inci/ de pſertim in macilētis corporibus: & utere un cino: cūq; ligatura & astrictio fit ppe artū: non sinit uenā repleri & cū locū lauare cupis tūc di gitis cutē sup foramen trahe. ut e regione tega tur mox laua. & exicca. fasciolāq; imponas & fi nito cutē ad locū suū reuerti. Nec te lateat eū

Al. lr̃a pūgat̃

Al. lr̃a incipe flebo/ tomiā

qui pre nimia plethoria,sudat, uenæ sectione indigere.nonnūq̄ præterea alicui febrienti:ac morbo comitiali laborāti:cui prout eius affe/ctus exposcit:sāguis missio ꝯueniret . supueni et naturalis alui solutio & tūc ea nō īdigebit.

¶ Caput.21.fen quartæ.De cucurbitularū im positione ac de earū scarificatione.

CVcurbitulæ magisq̄ uenæ sectio ptes sub cutaneas expurgāt:ac magis tenue q̄ cras sū extrahūt.pinguib9 tn̄ corpibus:q̄ crassiorē sanguinē obtinēt minus opitulant̄. Quoniā nō educūt sāguinē eoꝝ ut deceret:sed tenuio rē eius portionē:idq; maxima difficultate ex/trahūt:particulā quoq; ubi infigunt̄ ībecillio/rē reddūt:ex pcepto adhuc est:ne cucurbitulæ admoueant̄ in initio mēsis:qm̄ humores:nō/dū sunt moti uel excitati:neq; in eius calce.cū sint diminuti:sed in medio eius dū humores excitātur q suo incremēto:insequunt̄ īcremē tū qd̄ in substātia lunæ auget̄ crescitq; cerebri medulla in caluaria:aquæ quoq; fluminū fluē tiū ac refluētiū augent̄.Diei aūt hora cōueniē tior ad earū defixionē.est secūda & tertia: post balneū insuper admoueri nō debent nisi forte quis crassum habuerit sanguinē.tūc eni debet balneo ablui deinde aliq̄tulū morari:mox cu curbitulas imponere.Maior autē pars hoīum recusant appositionē cucurbitularū i syncipite

qa pcipiūt & sensū & mētē ex eis offendi: sed
si i caua pte occipitii adhibeātur ícisiōis uenæ
mediæ suplēt uices. Grauitati quoq; supcilio/
rū auxiliū pbēt & palpebras alleuiāt ac oculoꝝ
scabiei orisq; fetori opitulāt: & si sup scapulas
(cahal arab. uocāt) ífigant ícisiōis incinorinæ
uenæ. uicē gerūt. dolorēq; hūeri & gutturis le
uāt. & si sup alterā duarū uēarū colli posterio
rū íponant: p cephalica ualēt: & tremorē capi/
tis leuāt: mēbrisq; capitis cōferūt: uelut sūt faci
es dētes mādibulæ aures: oculi: gutt: nares. Ve
rū ut inqt Muhamad. Si cauitati occipitii ípo/
nāt obliuionē íducunt: cū posterior ps cerebri
sit loc9 mēoriæ: quē cucurbitule ībecillū red/
dūt: sed si sup cahel apponāt os uētriculi debi
litāt: & si sup uenas colli posteriores (q̄s cada/
hin arabes uocāt) infigāt fortasse inducēt capi
tis tremorē. Idcirco à cauitate occipitii parū
descēdere: & supra scapulā parū ascēdere licet
nisi forte sanguinis suffusiōi uel tussi succurre
re uelim9: túc. n. nō debet ascēdi sed í suo loco
dimitti. Apponere aūt cucurbitulas sup cahal.
& íter hūeros sūmope ualet ad egritudines pe
ctoris ex sanguine pendentes: & ad sanguineā
cōuulsionē sanguineūq; catarrū. Verū stōachū
debilitat ac tremorē cordis parit: porro si cru/
ri superponant iuuamētum simile afferunt:
q̄d ex saphenæ sectiōe haberi solet. sāguinēq;

mūdificāt, mēses cient. Mulieri insup q̄ & albū colorē ac rarū habitū tenueq́ sanguinem hēt: magis expedit cucurbitularū appositio super crura q̄ uenæ saphenæ incisio: pterea si super uertice: ac mediā caluariā infigant ad deliriū ac uertiginē: ut à nōnullis traditū ē: & ad tardā canitiē ualēt. Sed hæc sentētia nō est oīno certa: nā in aliqbus corpibus. in aliqbus uero nō id effici pōt: ut plurimū tñ solēt canitiē accelerare intellectūq́ lædere. Oculoꝝ tñ morbis auxiliant. & hoc ē remediū pstātius qđ ex huiuscemodi infixione cucurbitularū heri pōt: nam cōfert & ipsa scabiei palpebrarū tuberculis oculorū egressiōiq́ corneæ uel uueæ mēbranulæ uerū mētē offendit attonitū morbū obliuionē malas cogitatiōes morbosq́ diuturnos parit: officit quoq́ his q suffusionē oculi patiūtur: nisi forte tēpus ad id faciēdū commodū se offerat. nā sic fortasse ñ nocebit. Ad hæc si sub mēto iponant dentibus. faciei: gutturiq́ psunt caput ac maxillas mūdificāt: & si sup coxēdices: aponāt ad abscessū femoris eiusq́ scabiē & tubercula podagrā hemorroydas morbū elephāti ad uesicæ ac uteri uētositatē dorsiq́ pruritū satis ualēt. Qđ si igne cū scarificatiōe aponātur maiorē uim obtinēt ubi nō sit flatuositas: sed q̄ sine cōcisione imponunt uehemētius flatum frigidū dissoluūt eumq́ in ea pte uel ubi

Al līa occipitium

cũq; existentẽ discutiũt. Apponere quoq; eas super femore in intrinseca parte satis prosunt ad testiũ abscessus ac femorũ tibiarũq; tuber/cula. Sed q̃ in posteriori femorũ pte imponũ/tur ad abscessus q in natibus orti sint ualẽt & si sub flexura genu admoueant: cõferũt tremo ri genu ex acribus hũoribus suborto ac uitio/sis abscessibus & tibiarũ pedũq; putridis uulce ribus. Sed q̃ sup talos ponunt: ad menstruorũ retẽtionẽ & ad egritudinem coxẽdicis & poda græ ualẽt: sed si sine scarificatiõe apponãtur: qñq; retrahũt materiã: à pte sui motus: ut cũ mãmis infigũtur ad sanguinis mẽstruorũ pro fluuiũ sistẽdũ. nõnũq̃ tñ apponũtur: ut aĩa pro fundũ: extra euocet: ut medicamẽ pueniat ad ipm. Aliqñ uero ut aĩa ad aliqd̃ mẽbrũ ignobi lius sua uicinitate transferat. Nonnũq̃ adhuc admouent: ut mẽbrũ calefiat: & ut materia tra hat ad ipsum eius quoq; flatus uẽtosi discutiã tur. & qñq; ut ad suũ naturalẽ locũ mẽbrũ re/deat: à quo dimotũ est: ut fit in eo morbo quo intestina in scortũ dilabuntur. Apponunt quo q;: ut dolor mitigetur: quẽadmodum: cum in figunt umblico ad difficilẽ dolorẽ intestini co li ac flatus uẽtris uẽtosos: uteriq; dolores: qui tpe motus mẽstruorũ accidere solent & præser tim adolescentulis. Molliori quoq; parti cru/ris infiguntur ad coxẽdicũ dolorẽ. Coxæ uero

ad luxationẽ & inter ambas coxas: si admoue-antur ualent ad ipsa crura & femora & mari-scas ad herniã patientes & podagram. Apposi-tio præterea cucurbitularũ super podicem tra hit ab uniuerso corpore & a capite & confert intestinis. corruptionem quoq; mẽstruorum sanat & corpus ab ea leuatur: & ut aiũt. tria ha bentur ex ea iuuamenta. Primum euacuatio: quæ ab ipsomet membro fit. Secũdũ q substã tia spiritus ita remanet integra ut ad materiæ euacuationẽ. nõ sequatur eius euacuatio. Ter tium uero est q nobilia membra nõ euacuat. debet tamen cutis concisio profunda esse ut ex petitioribus partibus attractio fiat. Aliquan do insuper intumescit locus ubi infixa est cu-curbitula: ita ut difficile auferatur: tunc igitur pannum uel spõgiam aqua tepida madidam: quæ potius ad caliditatẽ declinet accipere de-bes: qua circuitus loci calefiat: hoc enim sepis-sime euenire solet ubi cucurbitulæ super par-tes mãmæ insiguntur ad profluuium mẽstruo rum ac sanguinis narium sistẽdum. & ideo nõ debent super ipsammet mãmam firmari. Cũ q; locus ubi insiguntur unctus fuerit statim ap poni debet nec tardandum est immo cõfestim scarificãde sunt: prima quoq; appositio sit le-uis facilis euulsiõis mox gradatim tardet euul sionem ac moram: cui præterea cucurbitulæ

impositæ fuerint cibus post horam dádus est: puero autem qui iam tertium egerit annũ cu/curbitulæ infigi possunt: sed qui sexagesimũ egerit annum nullo modo apponantur. Ap/positio præterea cucurbitularum nos tutiores facit ne materiæ ad partem inferiorem fluant. Sed si ille cui apponuntur fuerit biliosus gra/na malorum punicorum eorumq; aquam & intubum & sacharum lactucam acetumq; po/stea assumere debet.

¶ Caput uigesimum secundum fen quartæ.
De hirudinibus.

SApientes indi dixerũt aliquas esse hirudi/nes natura uenenosas & ideo dánant ma/gna habentes capita &colorem antimonii aut uirides & habentes in dorso ueluti fila coloris cæsii:& eas:quæ alicui serpentum generi assi/milantur:quoniam his omnibus inest uis ue/nenosa pariuntq; apostemata uel animi defe/ctum: aut sanguinis profluuium: aut febrem uel lassitudinem: aut ulcera intractabilia ac reiiciuntur: quæ in aquis cenosis uitiosisq; ca ptæ sunt sed eligi debent: quæ in aquis qui/bus lenticulæ supernascuntur. Nec acceptes dictum illorum:qui affirmant esse uitiosas eas hirudines quæ in aqua in qua ranæ oriuntur genitæ fuerint. Sed quod ad colorem earum attinet. præstantiores quidé sanguisugæ sũt q̃

uiridẽ in dorso obtinẽt colorem.& hñt ueluti duas lineas extẽsas in earũ sup̃ficie colore auri pigmẽti:& q̃ sunt flauæ q̃ habẽt corp̃a rotũda & q̃ sũt coloris hepatis: & q̃ similant̃ locustis paruis & caudæ muris nõ absimiles:ac tenues p̃ua habẽtes capita:nec eligãtur nisi:q̃ uẽtrem rubeũ ac dorsũ uiride hñt presertim si in aq̃s fluẽtibus iueniãtur.Hirudinũ p̃terea attractio: maior fit ex intimioribus p̃tibus q̃ q̃ p̃ cucur/bitulas fiat:p̃ diẽ quoq; ad seruãdæ sunt postq̃ captæ fuerint anteq̃ admoueãtur. eas quoq; ĩ cõtrariã partẽ earũ subuertere debes: ut euo/mãt & qcq̃d in uẽtre cõtinent si possibile fue/rit egrediatur:Mox exiguo sanguine agnelli aut alterius id genus respergẽdæ atq; alendæ sunt anteaq̃ adhibeãt̃:deĩde capiãt̃ & spõgia muccore & sordibus repurgãdæ sũt:ea p̃terea pars cui admouẽde sũt.debet prius nitro ablui frictioneq; rubescere:postea uero cũ eas ĩpone re uolueris dẽmergãtur in aq̃ dulci & expur/gẽtur deinde defigãtur:facit p̃terea eas auidi9 adherere si locus prĩo luto uel sanguine linia/tur.Cũq; iã repletæ fuerint & eas excidere desi deras:tũc sale aut cinere uel nitro:aut lĩteolo usto aut cremata spõgia uel lana aspergatur& excidẽt.Satius aũt ẽ postq̃ exciderint:cucurbi/tulis aliq̃d sanguinis illius p̃tis exhaurire:quo nocumẽtũ ex morsu earũ ĩpressum extrahat̃:

cæterũ

cæteꝝ si sanguis emanare nõ desinat: gallæ cõbustæ ei ꝑti īponāť: aut calx: aut cinis aut mirtus tenuissime cõtritus: aut aliqd aliud id gñs, q̃ sãguinē supprimũt: q̃ oĩa habeat parata: qñ eas admouet. Cõfert aũt sanguisugarũ appositio: morbis subcutaneis ut serpigini impetigini & his similibus.

¶ Caput. 23. fen quartæ. Quibus nã remediis euacuationes astringantur.

VAcuatio qdē astrigiť: uel auertēdo materiā citra eũationē: uel euacuãdo cũ auersiõe quoq; uel adiuuãdo ipsammet eũationē: aut medicaminib9 refrigerãtib9: cõstipãtibus: aut glutinãtibus: uel urētibus: uel deligatura. Astringimus aũt eũationē ꝑ reuulsionem sine eũatione ut si sanguis ab utero ꝓfluxerit & eũ retinere uolueris: cucurbitulas suꝑ mãmã defiges. Melior tñ diuersio ē: q̃ dolor ꝑticulæ à q̃ reuelliť sedať: ea uero reuulsio: q̃ fit cũ eũatione est: q̃ ꝑ sectionē uenæ iocinorinæ fit: & uelut astrictio uomitus ꝑ alui solutionē: & hæc ꝑ uomitũ: & utrũq; ipsoꝝ ꝑ sudorē. Astrictio adhuc fit: auxiliãdo eũationi: ut cũ uētriculũ & intestina ex hũoribus glutinosis lubricũ lapsũ facīetib9: hiera purgamus: uētriculiq; osculũ uomitu expurgare cogimur: ut materia: q̃ uomitũ iã firmatũ efficit abscindať. Medicamenta quoq; frigida id efficiũt: qa qđ frigidũ ē cõge-

lant:osculaq; stupida faciunt:eaq; angustiora reddũt. Medicaměta aũt stiptica ideo id faciũt qa materiá cõprimũt meatusq; stipãt:sed glutinatiua medicamina:ppea q in osculis meatuũ obstructioně pariunt:q̃ si calida exiccãtiaq; fuerint. fortius id efficiět. Medicamia uero crustá generãtia. ideo id efficiunt:qa ea crusta sup ipsũ meatũ uelut operculũ manet & claudit. eumq; stricte herere facit. uerũ affert secun piculũ:ne scilicet crusta decidat:& latior reddat meatus, Sunt præterea aliqua incrustãtia: quæ astrictiuá facultatě hñt:ut Mysi:aliqua uero nõ:ut calx nõ extincta:ubi aũt crustá diutius herere desyderamus. astringentibus crustificis tunc utimur. Aliis uero ubi citius crustá excidere cupimus:fit adhuc retẽtio p ligaturam: partim claudẽdo meatum & ut omni conatu si opus sit claudatur ueluti ligamus cubitum: ubi medicus p errorẽ arteriam p uena iecoris secuerit:pti replẽdo ora uulneris. re, uiá claudẽte: q̃ uacuatio fit:ut si repleat osculũ uulneris pilis leporis dicim9 igit q si sãguis pfluuiũ ex reclusiõe orificioꝝ uenaꝝ fiat:utiq; medicamẽtis astrĩgẽtib9 op9 ẽ. ac oscula eaꝝ cõprimer At si ex eruptiõe id fiat:tũc astrĩgẽtibus simul & glutinãtib9 opus ẽ ueluti terra lẽnia. Q đ si ex erosiõe pfluuiũ accidat:his q̃ carnẽ gignũt mixtis cum detergentibus mederi debet.

¶ Cap.24.fen quartæ. Quo nã pacto obstru/ctiones curari debeant.

OBstructiones qdẽ fiunt uel ab hũore craſſo: uel ex lẽtis hũorib9 aut multis: q̃ ſi ex multis fiãt hũoribus: nulla alia cõcurrente cã: tũc ad auferẽdã eoꝝ læſionẽ ſatis erit: uel ſanguinis miſſione uel purgatione eos educere: at ſi ex craſſus: tũc medicamĩa diſſoluẽtia: q̃ abſtergũt adminiſtrari oportet. Si uero glutinoſi fuerint humores & pcipue tenues: tũc incidẽtia medicamĩa neceſſaria ſunt: nec te lateat qd interſit inter craſſũ & lẽtũ. Differũt.n.inter ſe ſe uelut lutũ & gluten liqdũ. Craſſũ.n. diſſoluẽtib9 eget ut attenueť & facile expellať: glutinoſũ uero incidẽtibus: ut inter ipſum & id cui adheret ſepatio fiat.ut ab eo expurgeť & eius ptes incidanť: nã glutinoſũ ſuo lẽtore: ac ſuaꝝ ptiũ adherẽtia: obſtructionẽ parit. In diſſoluẽdo pterea craſſo: duo cõtraria ſunt obſeruãda alteꝝ.ſ.ne fiat reſolutio ita imbecillis ut raritatem materie: eiuſq; molem augeat. Citra reſolutionem: augendo adhuc opilationem. Alterũ uero ne ualida fiat reſolutio. Cuius tenuis portio in uapores: craſſa uero ĩ lapidẽ uertať. Cũq; ualida ĩdigebis diſſolutiõe adiuua eã: leui mollificatione: q̃ fiat medicamine non craſſo: hñte calorẽ moderatũ: ut ualeat pẽit9 diſſolueř: id qđ facit oppilationẽ. Inter obſtructiões

præterea:difficilior qdē est:q̄ in uenis fit: deterior aūt hac:q̄ in arteriis:deterior adhuc est:q̄ ī pricipib9 ꝑtibus fit. Ad hæc medicaminibus recludētibus satius qdē ē admiscere aliqd uim astrictiuā & attenuatiuā habēs: qm̄ illud astrictiuum:grauitatē attenuantis corrigit.

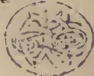
Caput.25.fen q̄rtæ.De cura abscessuum.

APostematū:q̄dā sunt calida:q̄dā frigida mollia q̄dā frigida dura:q̄ iā a nobis numerata sūt.Eoꝝ aūt causæ:uel sūt extrinsecæ. uel ꝓcedētes:ītelligo aūt ꝑ ꝓcedētes ueluti plenitudinē:ꝑ exteriores uero:ut uulnus:casum: ictū:ac morsū:porro qđ ex causis exteris fit uł cū corꝑis plethoria: uel cū hūorū moderātia accidit. Si cū corporis plethoria antecedentes & exteriores causę cōcurrāt ꝑfecto uel in uicinis ꝑtib9 ipsis principibus mēbris ad q̄s fit trāsmissio:id fiet. uel nō.qđ si nō:tūc ī pricipio nihil resoluēs eis admoueri debet.sed mēbrū īpellēs:si adsit:corrigi debet uel uniuersū corpus corrigat̄.Si hmōi apa:nō habuerit singulare mēbrū:admouēdo ei qđcūq; repellat: & ad oppositā ꝑtē retrahat & astringat.Et fortasse fiet tractio ad oppositā ꝑtē illius mēbri locati in ꝑte opposita:ꝑ dimotionē aut si aliqđ graue pōdus ferat.nā sepissime trahit̄ materia a manu i q̄ ē abscessus:si altera:aliqđ graue pōdus ferat̄ ꝑ horāq; illud retineatur. Ea uero:q̄ Al. lr̄a ut

uim astrictiuā hn̄t:in calidis qdē apatibus de-
bēt esse exqsite frigida. Sed in frigidis: mixta
his. q̄ uim obtinēt & calidā & astrictiuā: ut est
scheniāthos, & unguis odoratus: seu cōcula i-
dica (quā blactā bisantiā uocāt). Accedēte aūt
maturatiōe: minus astrictiua applicabis: qbus
dissoluētia admiscebis: donec puenerit ad ui-
gorē. tūc. n. eqs portiōibus misceri debēt. Sed
dū īclinat resoluētibus & mollientibus uti sat
erit. ea uero q̄ frīda ac mollia dissoluūt apata
uī exiccatiuā ac aridā hēre debēt: q̄ qdē uis pl9
ī calidis repiri solet. At apata q̄ ab exteriori cā
ortū hn̄t: nec ulla adest hūoꝝ repletio: debent
oīno ī pricipio: mollīetib9 & resoluētibus cu-
rari. Sed nō eo mō: quo curasti primū genus.
Veꝝ si illud mēbrū: qđ apate laborat: fuerit ue
luti excretoriū alic9 prīcipis: ut sūt loca adeno
sa colli & apđ aures ipsi9 qdē cerebri. ascelle ue
ro cordis: iguinaqꝫ hepatis: tūc nullo pacto de
bet eis applicari: qđ repellat: nō q̄si hæc nō sit
uera curādi ratio eoꝝ apatū: īmo hoc est uere
p̄sens remediū illoꝝ apatum. Sed nolumus ea
apata sanare: immo cupimus ea augere mate-
riāqꝫ ad ea trahere: nec timemus addere læsio
nē illi pticulæ cū prīcipi opitulari q̄ramus: nā
si materiā reuelleremus: nūq̄ sine formidie es
semus: qn materia ad nobile mēbrū pueniret
uñ irrepabile subseqet̃ īcōmodū, nā nos peli

gimus mēbrū lædi ignobile:ubi nobili succu/ratur. Immo nos studemus trahere materiam ad membrum ignobile:& ut in eo apostema oriatur: siue cucurbitulis siue emplastris calidis: uim atractiuam habentibus. Et cum hæc uel alia apostemata suppurantur:&presertim quæ sunt in locis cauis: fortasse sponte: uel auxilio maturatiuorum remediorum disrumpētur:& fortasse maturare ac rumpere simul conabimur. Maturatio autem perficitur his quæ oppilatiuam ac glutinatiuam habent uim additam calefactoriæ: quibus ipse calor retineatur. At si quis huiusmodi maturatiuis remediis uti uoluerit: debet animaduertere: utrum calor innatus sit imbecillus & membrum tendat ad corruptionem: tunc enim ea quæ uim habent oppilatiuam & glutinatiuam amouere debet:& uti aperitiuis ac profūda scarificatione: mox resolutiuis & exiccatiuis: ut adhuc in particularibus libris: sermo nobis cōplebitur. Sepe præterea apostema est profundum: ita ut cogamur trahere ipsum ad partē cutis etiam cucurbitulis ignitis. At ī duris apostematibus quæ terminum uigoris transierint conueniens remedium ac regula est: uti mollificantibus remediis: quandoq; his quæ parum calefaciant & exiccent: ne præ nimia dissolutione: quod crassius est duritiem lapidis affe/

quatur. Immo id totum dissolutioni paretur: mox dissolutio augeatur. Quod si postea uerearis: ne ex dissolutiōe, quod residuum est: in lapidem uertatur: reuertere iterum ad mollificantia: & sic iugiter procedas donec partim mollificando: partim dissoluendo uniuersum apostema cōsumet. Apostemata uero tumida (quæ oedemata uocantur) curantur medicaminibus habentibus uim calefactoriam: cum tenui substantia: ut flatus dissoluatur: meatusq; exigui dilatentur: nam horum apostematum tumidorū causa est: crassus flatus ac meatuum obstructio. Oportet adhuc studere: ut amoueatur: ea materia: quæ uaporem gignit flatuosum. Sunt præterea nonnulla apostemata ulcerosa: ut formica deambulatiua: quæ quidem remedia refrigerātia exposcunt. eiusdē gn̄is sunt apostemata īflāmata (q̄ phlegmone uocāt) At nō debēt hūectari: & si ipsi apati deberet humectatio. Immo exiccent. Q.m̄ in his: Accidēs uicit iā cām. Est aūt accn̄s ipsum ulcus qđ affutuꝝ timetur: uel quod iam accidit. Vlceri enim cura exiccatiua debetur: cui nihil noxium magis ipsa humectatione. In intrinsecis uero apostematibus: debet materia minui per uene sectionē & purgatiuū medicamē. Debēt ēt q apatibus hisce uexāt balneū uinūq; & mot9 corpeos ac aīales īmodicos ut est iracun

dia & id genus alia euitare. Deinde inter initia debet uti his: q̄ sine molestia repellere ualeant ꝓsertim si id mēbrū fuerit q̄le est uētriculus: & iecur: tpe aūt quo dissoluētia remedia: cōueniunt: nō debēt deesse tibi stiptica odora: ut i ꝑcedētibus sermōibus: iā te admonuimus: & iecur atq; uētriculus inter cætera mēbra: his stipticis magis q̄ pulmo īdigēt. Ea uero remedia: qbus utimur, ut aluū leniāt: debēt eē medicamīa: q̄ uim maturādi & cū ipsis aꝑatibus cōuenientiā obtinēt ut hortense solanū & cassia fistula. Valet aūt ipm solanū, ex ꝓpria natura, ad dissoluēda calida aꝑata ītrinseca, & q his laborāt abscessibus, nō debēt uti nisi tenui uictu, & dū accessio nō adsit, si accessionē habuerit, neq; iter initia, nisi forte urgēte uehementi ībecillitate. Et q aꝑa uiscerū sil' cū defectu uiriū patiat' is ad īteritū accedit cū uires, cibo tātū excitent' nihil āt magis lædit q̄ cib9. Q̄d si aꝑata dissoluātur, bñ ē. Sed si disrūpant', tunc q̄ detergāt bibi debēt, ut aq̄ mulsa, & aq̄ ex sacharo, mox, quæ sensim maturēt, cū his q̄ uim exiccādi hñt assumi debēt. Tādē q̄ exiccēt satis erūt. Sed hæc exacte cognosces ex libro, q ꝑtiales cōtinet morbos. In aꝑatib9 ꝑterea internis, q̄ sub. uētre existūt, cōmittit' error, cū forte non sint aꝑata sed roptura, & tūc eoꝝ aptio erit timorosa uel fortasse erit aꝑa internū, q̄d nō ē in ꝑitoneo, sed ī

ipſomet inteſtino,& tunc apertio eorum non ſine diſcrimine erit.

¶Caput.26.fen q̃rte.De Apatum aptione.

SI qs aliquē abſceſſū apire uoluerit debet ſciſſura:rugas illius mēbri imitari:niſi id mēbrū fuerit frons uel aliud ſimile.Nā ſi i eo ſciſſura ſecūdū rugas fieret,icideret muſculos frōtis:& ſupciliū caderet.Verū i mēbris i qb9: ruge cōtra ordinē uillorum muſculi pcedūt con trariū fiat.Debet igit̃ q icidit:ſcire artē ſecādi neruos:ac uenas & arterias, ne oberret & ali qd horum incidat:& medicamēta ſanguinem ad ſtringētia apud ſe pata hēre ac emplaſtra dolo rē mitigātia:& inſtr̃a ad id idonea:hēatq; ſecū aliq:ut ſūt medicamīa Galeni:& uelut pilos le poris & telas(ſeu ſtamina)aranei & albū oui: & urētia oīa phibēt ſanguīs fluxū ſi accidat:ſi ue ex errore ſiue ui ad id inductus qs fuerit:& hēat penes ſe medicamina molliētia.Et cū api tur abſceſſus & extrahit̃:id qđ ītus erat:nō de bet admoueri ei:oleū neq; aq̃:neq; linimentū in quo ſit oleū:uel ſeuū abūdās ut ē unguentū baſilicon ſed debet apponi uelut linimentū ex chalcitide:qđ fiat cū eo idigēus : & ſupra ipm īponat ſpōgiā madefactā ex uino auſtero.

¶Caput.27.fen quartæ.De membri corrupti curatione eiuſq; ſectione.

CVm aliqđ mēbrū corrūpit̃ ob aliquā ma lā tpaturā in eo exiſtentē:cū materia uel

ſine materia:& non ſuffecerit ſcarificare:aut li nire his quæ ipſum corrigant de quibus facta eſt mentio in libris particularibus:tũc caro cor rupta que in eo ẽ omnino auferatur & ſatius ẽ id ſine ferro fieri quatenus datur: qm̃ ferrũ ſi fortaſſe tetigerit muſculorũ fibras & arterias lædet eas. Sed ſi id non ſufficiat: & corruptio iam deuenerit ad carnem:tunc neceſſe eſt ipſũ ſecare:& locũ ſectionis oleo feruẽte urere. Sic enĩ à uehemẽtia malitiæ eius nos tutiores red dit:fluxuſq; abſcindetur:ac ſuper locũ ſciſſum caro & cutis aduẽtitia diſſimilis: ſimillima tñ ſua duritie.ipſi carni oriatur. Et cũ deueneris ad inciſionem:debes ĩtromittere ſtylum: quo fit tentamẽtũ:& in circuitu oſſis ipſum circũ-ducere dum inuenias ſanã unionem(nam ubi dolor augetur ex ſtyli ductu)inibi quidẽ ſani-tas terminatur:ſed ſi locus ille relaxatus fue-rit & eius unio imbecillis:tunc illud ſecari de-bet.Quandoq; præterea perforabis id quod circundat os: quod ſecare cupis: ita ut tere-bellis circũdetur & rumpatur ſeretur ue.Quã doq; uero ſerra ſerrabis.At cum id efficere uo lueris:fac ut intermediet:aliquid inter inſtru-mentum quo inciditur terebellũ ue & ipſam carnem:ne dolorem afferant.

Al. lr̃a Et ſi ſuper os quod ſecare ĩtẽdis fuerit ueluti rãi uel arterie ꝓminentes non herentes inter ſe nec fruſta ſperetur eas in rectã habitudinẽ reduci poſſe,

Immo timeas ne id quod in eius circuitu est corrũpatur: tũc caro debet ab eo remoueri uel sciſſione uel deligatura aut extẽſione: ducẽdo ad oppoſitã partẽ uel aliqua alia induſtria: ad quã ipſe uiſus te diriget: & ſi ibi aliquod mẽ/brum nobile adfuerit: tũc inter ipſum & illud os aliquid intercipi curabis: uelut ſeptis: ex fruſtis pãnorũ: ut his ab eo diſtet deĩde ſeca. At ſi huiuſcemodi os fuerit: uelut os coxe & magnũ muſculis Arteriis ueniſq; proximũ: eius quo/q; corruptio immodica: tũc medicus debet ab eo negocio ſe abſtinere.

¶ Caput.28.fen q̃rtæ. De curatione ſolutiõis unionis ac ulcerum generum.

Continuitatis ſolutio magnorũ quidem mẽbrorũ: æquatione & cõueniẽti deligatione: quæ in arte ligãdarũ fractionũ dicta ſũt & ad huc ſuo loco tibi dicet̃ curat̃. Mox qete uictuq; glutinatiuo ex quo callum ſeu porum carnoſum gigni ſperabis: & utrãq; partem fra/cture maxima heſione unire facias & ſuperponas bracteas quas ſuper unionem partium uaſis ærei: fabri ærarii: ſolent apponere labiaq; fracture ui aſtringas atq; impleas: nam falſum eſt poſſe coaleſcere os: præſertim in etate adulta niſi hac ratione: quoniã non poteſt ullo pa/cto conglutinari. De curatione tamen fractu/ræ adhuc faciemus completum ſermonem in ſingularibus tractationibus.

Curatio uero solutionis cōtinui:q̄ ī mollibus cōtingit mēbris tres cōplectit̄ ītētiōes:si cā fuerit fortis. Pria ē abscīdere id q̄d p̄fluit:sistereq̄ materiā eius si festinet ut noceat. Secunda est scissionē unire medicaminib9 ac cibis cōgruis. Tertia uero ē putredinē p̄hibere:quo ad fieri pōt:q̄d si his tribus unū desit.īspice reliq̄ duo. Quot aūt modis sistat̄ id q̄d p̄fluit iam nosti. Vnio uero fit cogēdo in unū labra ulceris:si in unū duci possint exiccātibusq̄ ac glutinātiū assūptiōe. Nec te lateat intētionē curatiuā ulcer̄ eē ipsam exiccationē. Q̄d si ulcus fuerit purū exiccet̄ tātū:sed si putridū adhibeant̄ medicamēta acria corrodētia ut ex chalcitide & mysi & arsenico & calce & si nō ualeāt:tūc necesse ē deuenire ad ignē. Medicamētū aūt q̄d ex flore æris & cera & oleo cōficit̄ moderatum ē ī hoc negocio. flore enī æris mūdificat̄ oleo uero & cæra mordicatio īmodica tollit̄. Dico adhuc q̄ oē ulcus necessario. est. uel solū & ipsū p̄ se: aut cōpositū. Solū aūt si exiguū fuerit nihilq̄ ī eius medio erosum fuerit:tūc eius labra debēt uniri:ipsūq̄ fascia inuolui : cū maxīa tn̄ aīad/sione ne aliq̄d olei inter ipsa labra intercipiat̄ aut pulueris insp̄gat̄. Hæc. n. p̄hibēt ipa uniri. Idētidē fieri cōuenit in magno ulcere cui9 substātiæ nihil desit & partes:altera alteri cōiūgi possint. At ulcus magnū q̄d non pōt uniri siue id fuerit scissura aut capacitas:plena sanie ex q̄

aliqd substátiæ ipsi9 mẽbri deꝑditũ fuerit: ei9 qdẽ curatio ẽ exiccatio. Sed si id deꝑditũ: cutis fuerit sola: tũc qđ cutẽ obducat exposcit & id qdẽ uel ꝑ se: & tũc astringẽtibus: aut ꝑ accidẽs: & tũc calidis uti oportet. paꝝ tñ. sitq; id usũ ex mysi: & chalcitide. Hæc. n. magis faciũt ad exiccationẽ & magis crustã gignũt. Qđ si ĩmodica hæc eẽnt corroderẽt: ulcusq; augerẽt. At si qđ deꝑditũ ẽ: fuerit caro sola: ut ĩ ulceribus ꝓfundis: nõ festines cicatricẽ obducere. Immo prío debes ĩ generãda carne studere. Gignũt ãt carnẽ: q̃ primũ ordinẽ exiccãdi nõ multũ trãsgrediunť: sed circa hoc: q̃dã cõtẽplari prius oportet: primũ tẽperamẽtũ radicale ipsius ꝑticulæ tẽperamẽtũq; ulceris. Nã si illud mẽbrũ fuerit tẽperaturæ ualde humidæ ulcus uero nõ. Tũc exigua exiccatio in primo uidelicet ordine sat erit: q̃m morbus ipse: nõ multũ distat à natura mẽbri. Sed si mẽbrũ fuerit siccũ & ulcus uehemẽter hũidũ. tunc q̃ in secũdo & tertio ordine exiccãt sunt necessaria: ut sue tẽperature restituať. In tẽperatis uero tẽpata sunt opportuna. Ad hæc & uniuersi corꝑis tẽperamẽtum inspicere oportet. Quoniã si corpus ĩmodice siccũ fuerit: & illud mẽbꝝ qđ ẽ auctũ ĩ hũidita te fuerit tẽperate humiditatis in cõparatiõe ad corpus tẽperatum: tunc debet æq̃liter exiccari itidẽ si corpus fuerit ĩ humido auctũ: & mẽbꝝ declinet ad siccitatẽ. Sed si simul in excessum

ægrediátur:uel egreſſio fiet ad humiditatem: tũc maior exiccatio cõuenit:& ſi ad ſiccitatem minor exiccatio ẽ neceſſaria.porro ipſius me/ dicaminis exiccatiui facultatẽ cõtẽplari opor/ tet:nã licet exiccãtia medicamenta q̃ generãt carnẽ nõ adhibeãt:ut exiccationẽ ita ualidã ef ficiãt:q̃ ꝓhibeat materia effuſa:q̃ ẽ apta carnẽ ĩ mẽbro gñare:ut ea q̃ ad generãdã carnẽ non ſunt adinuẽta ſed ad obducẽdã cutẽ.deſiderãt tñ ut magis detergãt & abluãt:q̃ q̃ exiccãt: & q̃ qdẽ ut ſigillẽt &cõglutinẽt admouẽt:& oĩa medicamina q̃ citra mordicationẽ exiccãt: in/ ter carnẽ ꝑducẽtia aſcribunt. Q̃m oẽ ulcus in loco non carnoſo:non eſt aptum cito ſanari. Itidem neq; orbiculare.

In medicaminibꝰ pterea exiccãtibꝰ & aſtrĩgẽtĩ bꝰ:q̃ ad curationẽ ulcerũ ĩternorũ admĩſtrant: debẽt admiſceri:q̃ detergãt:ut mel:ac ea q̃ ꝓ/ priã reſpiciũt pticulã:uelut q̃ urinã cient ubĩ inſtrorũ urina accõmodatorũ ulcera curare ten tamus:ſed cũ cicatricẽ ducer̃ cupimus:tũc me dicaminibꝰ utimur:q̃ cũ ſua aſtrictiõe habeant adhuc exiccare & ꝯglutinare: ut ẽ terra lẽnia: (quã ſigillatã uocãt.) Scias adhuc ꝙ mlta ſũt q̃ ulcꝰ ſanari ꝓhibẽt:ut ẽ mẽbri ĩtẽperies:idcir co oportet eius correctiõi ſtudere.Mala quoq; ſanguinis tẽperatura:q ad ipſum uadit idẽ ꝓ/ hibet.Quare his q optimũ hũore gignũt corrĩ gi debet.Multitudo adhuc ſãguinis q ad illud

fluit ipsũq; hũectat:id quoq; efficit:cui succur rẽdũ ẽ euãtione:& uictus attenuatiõe deãbula tiõeq; si fieri p̃t. Ad hæc ossis ei subiacẽtis corru ptio:idẽ facit emittẽdo saniẽ:q̃d q̃dẽ uitiũ nul lũ hẽt remedium:nisi rectificatione illius ossis eiusq; abrasiõe si fieri p̃t:ut abrasio corruptio/ nẽ tollat, Ablationeq; atq; sectiõe. sepissime p̃/ terea cogit̃ q ulcera sanat:ut ferat apud se em/ plastra trahẽtia ossis fragmẽta:habeatq; instru mẽta:qbus ea educat: alias.n.ulcus sanari im/ pedirẽt:porro ulcera cibo indigẽt ut opitulet̃ eis sed eius minutione:ad abscindẽdã materiã saniei. Verũ he due necessitates:inter se diffe/ rũt:q̃m sanies uires debilitat p̃pea robo[illegible]tiõe indigẽt:at ubi multiplicat̃:inedia idiget: quo circa medic9 debet eẽ h9 negocii rector. Cũq; ulc9 fuerit ĩ prĩcipio & ĩcremẽto ñ debet balneũ ĩgredi:nec aquã calidã tãgere:q̃m traheret ad ipsũ q̃d ap̃a augeret. at si iã ulc9 q̃euerit & sãies gẽita fuerit:tũ forte id licebit. Oẽ p̃terea ulc9: q̃d citi9 iusto claudit̃ dũ ĩ sup̃ma p̃te ꝯsolidat̃: ẽ ĩ uia ad cãcrenã. ĩspiceĩ igit̃ op3 sp̃ saniei la/ brorũq; ulceris colorẽ:q̃d si sanies mĺtiplicet̃ nõ multiplicato cibo:illud ẽ ipsa maturatio. Nũc uero de curatiõe rupture differam9 & di cam9:q; cũ ruptura sit solutio cõtinuitatis p̃fũ da sub cute iccirco ualẽtiora medicamẽta req/ rit. q̃ q̃ ĩ sũmo corp̃e existit:sed q̃m sãguis uber rime cõfluit ad eã:iccirco dissoluenti indiget

medicamina qđ qdē nō debet imodice ſiccari
nē tenue diſſoluat̃ & craſſū ī lapidē cōuertat̃:
facto āt offō ipſi9 diſſoluētis:glutinatorii uſus
neceſſari9 ē:ne ſordes medie ulceris coitū īpe/
diāt:&ī lapidē cōuertāt̃:mox q̄libet leui de cā
putreſcāt:uel euellāt̃:&ſolutio cōtinuitatis re
deat.At ſi ruptura ꝓfūdior fuerit:debet ꝑticu
la ip̄a ſcarificari:ut medicamē magis penetret.
Ruptiōi p̄terea cū leui fractione fortaſſe uenæ
ſectio ꝑ cura ſatis erit.At ſi ruptio cōtuſiōi ad/
iūcta fuerit:tūc cōtuſio debet curari medicami
nib9 cōtuſiōi idōeis.& ſi cōtuſio fuerit magna
curet̃ exiccātib9:& ſi exigua uelut pūctura ac9
tūc eā nāæ cōmittemus niſi fuerit uenefica īte
rimēs:uel magno cruciatu dolorē afferēs:aut
tetigerit neruū:uñ ap̄a &pulſū oriri uereamur
In fractura uero oſſiū ſufficit leuis deligatura
nō doloroſa:& ſupponere medicamēta ad fra
cturas ꝓp̄a.In caſu uero uel ictu uel aliis id ge
nus:neceſſaria ē uenæ aptio ī cōtraria ꝑte ſcā
uictuſq; tenuitas carnium euitatio:& id genus
alia:linimētis quoq; ac potiōibus ad id iā ī ꝑti
cularib9 cōmētariis īſcriptis uti par ē. De ſolu
ta āt ꝯtinuitate q̄ mēbris nerueis ac oſſib9 acci
dit poſtea fiet ſmo ubi đ ꝑticularib9 reb9 tra/
ctabit̃. ℂ Caput.29.fen quartæ.De uſtione.

VStio quā cauteriū uocāt:ē efficaciſſimū:
remediū qđ ualet ad ꝓhibēdum expāſio
nem:

nē corruptiōis & ꝑticulā cui⁹ īteperiē currigeř cupim⁹.roborādā.mãsq; corruptas mēbro īfi xas dissoluēdas. Sãguísq; ꝓfluuiū supprimēdū Inter metalica āt instřa ignita. qb⁹ adustio fit ꝑstāti⁹ ē aurū:loc⁹ aūt ubi cauteriū fieri debet uel sensib⁹ deꝑhēdit᷑.ita ut ustio māifeste appa reat ubi nā fiat.uel loc⁹ is ꝓfūdus erit ītra imā ꝑtē alic⁹ mēbri situs:ut ē nasus & os & podex & id gn̄s alia:ubi oportebit aliq̄ formula uelu ti uagia uti.supra quā īclinet᷑:ut ē illud gn̄s ter ræ samiæ(q̄ Aster uocat᷑) & ab arabibus talk, & ut gn̄s illđ chimoleæ terræ:q̄ rubrica ē:uul go sinopide(& ab arabib⁹ magra dr̄)hæc igit᷑ debet aceto ꝓfūdi:mox pāno iuolui & aq̄ rosa cea aut aliqb⁹ succis īfrigidari.illaq; formula ī illū meatū:ītroducat᷑.ita ut locū urēdū ābeat: deīde ferramētū ignitū ītromittat᷑:ut locū ꝑtī gat & nō ledat qđ ī circuitu ei⁹ existit:ꝓsertim si ferramētū illud urēs tenuius fuerit: cauitate formule:ne ei⁹ formule latera iterna cōtigat: caueat ꝓterea q urit ne ferramēto illo ignito: usq; ad neruos:& tēdines ac copulas ꝑtrāseat. Qđ si ustio ad sanguinē sistēdū fiat:tūc ualidi/ or eē debet ut crusta:q̄ gignit᷑ ꝓfūdior ac cras/ or sit:nec cito decidat:nā ubi sanguis ꝓfluat:si crusta ceciderit.mai⁹ īferret nocumētū q̄ pri⁹. At si ad tollēdā carnē corruptā ustionē feceris & terminū īcolumē deꝑhēdere uelis. Scias eū eē ubi adest dolor.Et fortasse cogeris una cum

carne os:qđ sub carne existit uterī:& ustionē īfi gere.dōec tota ei⁹ corruptio tollat̄.Si uero id qđ urit̄:fuerit ut caluaria.tūc caue ne cerebrū ferueat:et ne mēbranæ ipsæ conuellantur.alias uero non uerearis integre urere.

¶Caput.30.fen q̄rtæ. De doloꝝ mitigatiōe.

CAusas doloꝝ sub duplici gn̄e cōtineri:uidelicet subita tp̄ature mutatiōe.solutiōeq; cōtinuitatis,iā nosti:nec te latet has diuisiones tādē deduci uel ad malā tp̄aturā calidā uł fridā uel siccā sine mā:aut cū materia hūorosa aut flatuoso spū:aut a p̄ate:mitigat̄ igit̄ dolor his q̄ cōtraria sūt illis causis:quo aūt pacto fiat cōtrarietas.cuiq; earū:ēt nosti.didicisti p̄terea q̄lr curet̄ mala tp̄atura ac ap̄a:ois adhuc dolor q ualidior fit:īterficit qdē ac p̄rio corp̄i frīditatē rigorēq; affert.mox minor reddit̄ pulsus:deīde penit⁹ amittit̄.postremo tādē moritur eger: porro qcq̄d dolorē mitigat:uel tp̄aturā īmutat uel materiā dissoluit aut sensū stupidū reddit:ea uero q̄ molliūt īter facile dolorē solutīa locāt̄:ut anethū & lini semē & stula cāpanica(q̄ melilotus uocat̄)&anthemis(q̄ chamemeleon uocat̄)& apii semen.Amigdaleq; amare:& q̄cūq; p̄rio ordine sunt calida:& p̄sertim q̄ aliquā glutinatiuā uī hn̄t uelut gūmi qđ arbor prunoꝝ resudat:& amylū.&ō gn̄a ceruse:& crocū:& ladanū:althea : amomū : & brassica.Rapū eorūq; decoctū:adipes:& hyso-

pi ceratū(qđ hūida hysop9 uocať)ac olea q̄ i
lib.cōpōnū medicaminū tradita nob sūt:ac so
lutiua &purgatiua medicamía q̄cūq; fuerit h9
sūt gn̄is.porro ea q̄ mollificāt:đbēt p9 eūones
admīstrari:si eūatio cōuenerit itidē & q̄ apata
maturāt uel apiūt.Inter uehemēter soporati/
ua primū ē succ9 papaueris:seu meconion(qđ
opiū uocať)&mādragoras radicūq; ipsi9corti
ces.& papauer:hyos cyam9:& cicuta:& solanū
sōnifeꝝ:lactuca:& ex hoꝝ sūma ē nix & aq̄ fri
gida.Sepissime p̄terea cōmittiť error i dolori
b9 q ab extrīsecis cānť:ut a calore uel frigidita
te:aut eminētia puluinariū:aut icōmod9decu
bit9 aut casus dū ebri9 ē & alia sifia quoꝝ cā in
trīsec9 q̄riť:& sic delinqť: q̄pp oportet id nō
ignoraŕ:nec latere utꝝ adsit plethoria nec ne:
& sciať utrū adsint cāe ipsi9plethorie iā note.
Et fortasse cā extrīsecus p̄ueniet:& iā intrīsec9
ipresserit:uelut q aquā biberit frigidā:uñ ue/
hemēs orieť dolor ī ptib9 uētriculi atq; iecino
ris.Et multotiēs est necessaria aliq̄ magna eūa
tio uel aliqd aliud magnū p̄sidiū:qn̄q; tn̄ suffi
cit balneatio & magn9 sōn9.ut si qs assūpserit
aliqđ calidū uñ doloŕ uehemēti caput crucieť
cui tn̄ potio aq̄ frigidissime sufficiens remedi
um erit:fortasse tamen id quo speramus dolo
rem remouere:tarde imprimit suā actionē ita
ut eger nō possit dolorē ferre usq; ad illđ tp̄s:
ut ē eūatio māæ ītētæ ī uillis ītestioꝝ efficiētis

dolorē iteſtini coli:aut erit uelocis ipſſiōis:ſed maxie ledēs:ut ē ſoporatio illata i pticulā do/ lore colico affectā:medicamib9id facietib9.ita ut medic9 de hoc negocio maxie erit pplexus. Iccirco efficaciſſima cōiectura pdit9 eē debet: ut cognoſcat qđ nā hoꝝ duoꝝ tēpoꝝ diutius pdurare poſſit:uꝫ uel uiriū uel doloris cōſtā/ tia:ac uter nam hoꝝ affectuū magis ledēt: uꝫ dolor ne:an nocumētū:qđ ex ſoporificatione oriri ſuſpicamur:ut qđ ɔueniēti9 ē pponat:for te.n.ſi dolor remāſerit interimet ſuo uigore & magnitudie. Sed ſtupor fortaſſe nō iterfeci/ et:q̄uis alias ledat. Immo fortaſſe poteris eius nocumētū corrigere:&iteꝝ medicamine cōde cēti poterit curari. Veꝝ cōſtitutionē ſoporifici medicaminis eiuſq; q̄litatē iſpicere oportet. ut leuiori utamur:illudq; cum ſuo correctiuo re medio(qđ antidotū uocāt)cōponemus:niſi af fectus ita eēt uehemēs:ut maxima idigeret ſtu piditate:uł forte pticula illa affecta nihil time bit ſtupefactionē. ſi i ea admiſtreť:qa ñ ifereť inde maximū nocumētū ut ſtupefactiuū medi/ camē admoueať:uel forte erit tuta potio me/ dicaminis ſtupefactiui. ut fit i dolore oculi. nā minus hæc ledit oculum:q̄ linire ipm. Et forte poterit facile corrigi nocumētū ɋueniēs ex po tatiōe illi9 i aliis mēbris:At i dolore coli iteſti/ ni:creſcit læſio:qm̄ materia augebit frigiditatē & cōgelationē ac duritiē. Medicamina pterea

ſtupefaciẽtia qñq; mitigãt dolorẽ ꝓpea ꝙ dor/
mire faciũt:nã ſõnus iter cãs doloris mitigati
uas refert:ꝓſerti ſi ſecũ inedia aſſociet i doloꝝ
mãli:ſtupefactiua uero cõpoſita quoꝝ uis me/
dicamib⁹ correctiuis refrigit tutiora ſũt:ut eſt
medicamẽ philoniũ:& trociſci noĩati de trib⁹
cõpoſitio uocata diatriton.uerũ min⁹ ſtupefa
ciũt:& recẽtiora eoꝝ uehemẽti⁹:antiqora ue/
ro nihil.media uero mediocriter ſtupefaciũt.
Doloꝝ ꝑterea aliq ſũt ualidiſſimi q tñ facillĩe
curãt i qbuſdã tpib⁹ut ſũt q ex ſpiritu flatuo/
ſo ortũ hñt. Immo qñq; mitigãt ac eis ſat eſt
irrigatio aq̃ calẽ ſupfudiſſe:ueꝝ illđ remediũ
unũ minat piculũ:uidelicet ne ſi forte cã do/
loris fuerit apa & exiſtimat eẽ uẽtoſus flat⁹ cui
ſi i initio ꝓſertim ſupfũdat aqua calida:auge/
bit nocumẽtũ.Immo fortaſſe nocebit ẽt in fla
tuoſo cũ nequerit flatũ diſſoluere: & expãſio
q̃titatis ei⁹ ĩde augebit:fomẽtatiões ẽt q̃ calefa
ciũt:uẽtoſitatẽ curãt. & iter huiuſcemodi me
dicamina ꝓſtãti⁹ ẽ qđ exiccat:ut miliũ niſi for/
te illud mẽbrũ id nõ ſuſtinuerit:ut oculus q q/
dẽ ĩpoſitiõe pãnoꝝ calidoꝝ calefit:fiũt adhuc
fomẽta oleo calefacto:ualidi⁹ ꝑterea fomẽtũ ẽ
ſi farina erui ex aceto coq̃tur & exiccet deidẽ
fiat ex ea fomẽtũ.Ad id uero ĩferius remediũ ẽ
furfuris decoctum:uapor ꝑterea ſalis mordet.
milii qdẽ eo ꝓſtãtior ueꝝ debilior ẽ: qñq; ad/
huc fit fomẽtũ ex aq̃ ꝑ ueſiculã:qđ qdẽ & tuti⁹

& lenius est. Verũ nisi aiaduertat̃ efficeret qđ paulo ante dictũ fuit. Ad hæc cucurbitulæ igni te sũt h⁹gñis maxieq; dolorẽ sedãt flatuosũ: & si iteꝝ repetant̃ tollet̃ penitus dolor: uerũ ex huiuscemodi remedio põt accidere qđ supra dictũ ẽ: sedat̃ ꝑterea dolor leui deãbulatiõe ac diuturna: ꝑꝑea qđ mollit: Itidẽ & tenues adipes satis noti. oleaq; iã nobis enarrata: porro suauis melodia musicalis. ꝑsertim q̃ sõnũ ĩdu xerit. ac his quæ letitiam afferunt uacare. ualidissimum mitigant dolorem.

¶ Caput. 31. fen quartæ.

SI duo simul cõcurrãt morbi: ab eo ĩcipiẽdũ ẽ q habet unũ triũ hoꝝ ꝓprioꝝ: primũ ẽ: ubi nõ possit secũd⁹ morb⁹ curari nisi curet̃ ipsemet: ut apã & ulc⁹ si cõiũgant̃. prio. n. apã curabim⁹ donec mala ĩtẽperatura q̃ illi ꝯiũcta ẽ auferat̃: q̃ existẽti nõ poterit ulc⁹ curari. mox ulc⁹ ipm curabit̃: secũdũ ubi alter alteri⁹ affectus fuerit cã: ut cũ opilatio & febris coeant. pri⁹. n. opilationẽ: secũdo febrẽ curabim⁹. nec febrẽ timebim⁹ ubi opilationẽ his q̃ calefaciũt apire uelim⁹. phthisim uero exiccãtib⁹ curabim⁹: febrisq; ĩ nulla erit ꝯsideratõe. qm̃ ipossibile ẽ febrim tolleñ: ei⁹ cã adhuc relicta cui⁹ cãæ curatio ẽ ipsa exiccatio: q̃ qdẽ febri officit. Tertiũ uero ubi alter altero affectu ꝑiculosior fuerit: ut si febris cõtinẽs (q̃ synochus noiat̃) cõiũgatur resolutioni (quã paralysim uocãt). tunc